

parketnummer : 20.002219.03

HET GERECHTSHOF TE 'S-HERTOGENBOSCH

PROCES-VERBAAL TERECHTZITTING

Proces-verbaal van de in het openbaar gehouden terechtzitting van dit gerechtshof, meervoudige kamer voor strafzaken, op 8 december 2003.

Tegenwoordig: Mr. Van Schaik-Veltman, als voorzitter,
Mr. Claassens en Mr. Wabeke, als raadsheren,
Mr. Brughuis, advocaat-generaal,
Mr. Looijmans, als griffier.

De voorzitter doet de zaak tegen na te noemen verdachte uitroepen.

De verdachte, ter terechtzitting aanwezig, antwoordt op de vragen van de voorzitter te zijn genaamd:

Ernest Cornelis Jacobus Johannes Louwes,
geboren te Amsterdam, 13 augustus 1953,
wonende te 8245 CX Lelystad, De Peel 40.

Als raadslieden van verdachte zijn mede ter terechtzitting aanwezig mr. G.G.J. Knoop en mevrouw mr. C.J. Knoop-Hamburger, beiden advocaat te Amsterdam.

Het hof hervat het onderzoek ter terechtzitting in de stand waarin dit zich bevond ten tijde van de schorsing op 16 september 2003.

De voorzitter vermaant de verdachte oplettend te zijn op hetgeen hij zal horen, en deelt hem mede dat hij niet tot antwoorden verplicht is.

De advocaat-generaal deelt de inhoud van de tenlastelegging mede.

De advocaat-generaal deelt voorts mede -zakelijk weergegeven-:

III }
o a } Ik verzoek het hof op de zitting van heden als deskundige te horen de heren Emaus en Hofstede, beiden behorende tot de politie IJsselland en ing. Eikelenboom, verbonden aan het Nederlands Forensisch Instituut.

De opgeroepen getuige J.W. van Veen (de leider van het onderzoeksteam) heeft zich ziek gemeld. In zijn plaats is als getuige gekomen J. Visscher die het proces-verbaal mede heeft samengesteld.

Afgelopen vrijdagmiddag, 5 december 2003, is op mijn parket op een laat tijdstip een rapport van het Nederlands Forensisch Instituut binnengekomen. Ik heb aan de raadsman zojuist een exemplaar van dit rapport overhandigd. De conclusie van dit rapport luidt -kort gezegd- dat op de blouse van het slachtoffer op twee plaatsen een DNA-contactspoor is aangetroffen, waarvan het profiel overeenstemt met het DNA-profiel van verdachte. Ik leg dit rapport aan het hof over.

De voorzitter deelt mondeling mede de korte inhoud van het proces-verbaal van de terechtzitting van dit hof d.d. 16 september 2003, parketnummer 20.002219.03, alsmede van het op 14 november 2003 vastgestelde aanvullend proces-verbaal met voormeld parketnummer.

Voorts deelt de voorzitter het volgende mede -zakelijk weergegeven-:

Op bladzijde 6 van het proces-verbaal van de terechtzitting van 16 september 2003 moet in de achtste regel van onder tussen de woorden "informatie" en "verstrekken" het woord "kan" worden ingelezen. Hier is sprake van een kennelijke omissie.

Op de zitting van 16 september 2003 is door het hof een aantal beslissingen genomen. De bescheiden waarvan het hof onder punt 1 de toevoeging aan het dossier had bevolen zijn inmiddels aan het dossier toegevoegd.

De onder punt 2 bevolen onderzoeken zijn deels verricht. Het mes P1 is in een koker ter terechtzitting aanwezig. Er is verzocht het mes in deze koker te laten. Onder punt 3 is door het hof de oproeping bevolen van een aantal (getuige-)deskundigen en getuigen.

De voorzitter stelt vast dat als getuige zijn verschenen J. Visscher, A.H. Godlieb, H.E. Laarman en J.H. de Haas en als (getuige-)deskundige R. Visser, A.D. Kloosterman, J. Eikelenboom, J.J.R. Heinen, J.A. Sterrenburg, R. Steens, G.H. Emaus en J.H. Hofstede.

De voorzitter deelt mondeling mede de korte inhoud van:

- een rapport van het Nederlands Forensisch Instituut zaaknummer 99.09.27.019/A d.d. 5 december 2003, opgemaakt door dr. A.D. Kloosterman en ing. R. Eikelenboom;
- een brief van mr. A.L. Pieper aan de advocaat-generaal d.d. 23 november 2003;
- een brief van mr. G.G.J. Knoops aan de voorzitter van dit hof d.d. 26 november 2003;
- een rapport nr. HI 2190-b d.d. 23 mei 2003, opgemaakt door dr. M.C. van der Leeden van de Technische Universiteit Delft;
- een proces-verbaal van de regiopolitie IJsselland, regionale recherche Zwolle nr. PL04RR/99-108257 d.d. 11 januari 2000, inhoudende de op 11 januari 2000 afgelegde verklaring van S. Haouli;
- een verklaring van R. Kuiper en A. Kuiper-Oornink d.d. 10 februari 2000 betreffende de reisafstand Utrecht-Deventer en Deventer-Lelystad; tyd ?
- een rapport van onderzoek GSM d.d. 20 november 2003, opgemaakt door J.J.R. Heinen en J.A. Sterrenburg van het Special Research Department alsmede een brief van J.A. Sterrenburg van het Special Research Department d.d. 2 december 2003 aan de advocaat-generaal, met als bijlage een aantal errata in het hiervoor vermelde rapport;
- een brief van G.H. Emaus van de regionale recherche te Zwolle aan professor Jondral van de universiteit Karlsruhe d.d. 4 december 2003, met bijlagen;
- twee geschriften, inhoudende een aantal op verzoek van de advocaat-generaal gestelde vragen aan professor dr. ir. G. Brussaard en professor dr. F. Jondral;
- een proces-verbaal van de technische recherche van de politie IJsselland nr. PL0400/99-108257 d.d. 3 november 2003, opgemaakt door de verbalisanten F.J. Ruiters en J.B. Oldenhof, met bijlagen;
- een aanvullend proces-verbaal van de politie IJsselland, recherche bijstands team, met betrekking tot gehouden sorteerproeven in de zaak Louwes d.d. 15 oktober 2003, opgemaakt door verbalisant J.W. van Veen, met bijlagen.

Met instemming van alle procesdeelnemers zal de getuige-deskundige R. Visser als eerste worden gehoord.

Hierop doet de voorzitter de getuige-deskundige Visser voor het gerechtshof verschijnen. Deze doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd, beroep, woon- en verblijfplaats, zoals hieronder is vermeld, hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen. Tevens legt hij de belofte af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De getuige-deskundige **Robbert Visser**, 56 jaar oud, arts-patholoog, woonplaats kiezende te Rijswijk, verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

U houdt mij het rapport voor van de door mij op 26 september 1999 verrichte sectie op het lijk van J.J.E.G. Willemen. In dat rapport heb ik geen melding gemaakt van de diepte van de steekwonden in de borst. Onlangs heb ik een meting verricht bij een plastic model van een skelet van een mens dat zich in het laboratorium bevindt. Ik ben daarbij uitgegaan van de diepste steekwond, te weten de klieving van de lichaamsslagader. De lichaamsslagader ligt tegen de wervelkolom aan. Andere organen die waren geraakt liggen minder diep. Ik heb bij het plastic model een steeklengte gemeten van ongeveer 12 centimeter. Niet alle steekwonden waren even diep. Ik heb de lengte van de andere steekwonden niet gemeten, omdat dat niet gebruikelijk is. Eerder heb ik in antwoord op een vraag van de officier van justitie schriftelijk gemeld dat alle steekwonden ongeveer 10 centimeter lang waren. Ik heb dat toen niet nagemeten, maar geschat. In mijn rapport heb ik vermeld dat een tweetal huidperforaties een enigszins torpedovormig patroon hadden en dat gelet op de vorm van de huidperforaties een "éénsnijdend mes" in aanmerking kwam. Met het woord "torpedo" heb ik getracht de vorm aan te geven, in die zin dat ik bedoeld heb op een mes met een spits-ovaal uiteinde aan één lengte. Een dergelijk mes snijdt aan één kant. Bedacht moet echter worden dat een éénsnijdend mes in aanmerking komt, maar, zoals ik ook in mijn rapport heb geschreven, dat dit nog niet bewijst dat de letsels inderdaad met een éénsnijdend mes zijn toegebracht. Dat weet ik uit ervaring. Het is belangrijk voorzichtig te zijn met de interpretaties van letsels. Er wordt slechts een categorie van in aanmerking komende voorwerpen of soorten van geweldsuitoefening aangegeven.

U toont mij een foto van het in beslag genomen mes P1. Dit is een soort mes, waar ik op doelde. Het heeft een torpedovorm en is aan één kant scherp.

U houdt mij voor dat in mijn sectieverslag is vermeld dat de huidperforaties min of meer gelijkvormig waren met een afmeting van circa 3 bij 0,5 centimeter. Ik schat dat de breedte van het aan mij getoonde mes P1 iets minder is dan 3 centimeter. Met dit mes zouden de huidperforaties kunnen zijn toegebracht.

Voorts houdt u mij voor dat, blijkens mijn sectieverslag, rond de middelste huidperforatie zich een gebied met een vlekkelig vaalbruine kleur bevond.

Dit kan een kneuzing zijn. Als alleen het snijgedeelte van een mes perforereert, is slechts een scherprandige huidperforatie te zien. Als echter iemand met een mes waaraan een stootrand zit met enige kracht doorsteekt tot aan deze stootrand, mag worden verwacht dat deze stootrand tegen de huid aankomt en een kneuzing teweegbrengt. U zegt mij dat de lengte van het lemmet van het mes P1 18,5 centimeter bedraagt. De door mij gemeten steeklengte tot aan de aorta bedraagt ongeveer 12 centimeter, waarbij ik een marge van 1 centimeter aanhoud. Het verschil tussen de lengte van het lemmet en de diepte van de wond bedraagt dus 5 à 6 centimeter. Dat noem ik een discrepantie. Ik verwacht daarom niet dat met dit mes (met een lemmet van 18,5 centimeter lang) tot aan de stootrand in het lichaam is gestoken.

Het is ook mogelijk dat zich op die plaats al een kneuzing bevond en dat in die kneuzing is gestoken.

Bij een lijk meet ik de lengte van een steekkanaal door er met een sonde in te gaan. Vervolgens leg ik een centimeter naast de sonde. Ik kan me niet herinneren dat ik in de onderhavige zaak indertijd die steekwonden heb gesondeerd. Bij het plastic model heb ik met de centimeter gemeten. Ik ben er daarbij van uitgegaan dat ongeveer recht op de borst is ingestoken. De steken zijn min of meer dwars op de huid toegebracht. Dat is te zien aan de letsels van de achterliggende organen. Het feit dat er mogelijk enigszins schuin in de borst zou zijn gestoken is overigens niet zo van belang, omdat bij de meting van de lengte van een steekkanaal al met een marge van onzekerheid wordt gerekend. Datzelfde geldt voor het gegeven dat het plastic model qua vorm niet exact hetzelfde is als het lijk van het slachtoffer. Voorts moet worden bedacht dat de steken veelal zijn toegebracht terwijl het slachtoffer zich in een andere houding bevond dan op het moment dat het steekkanaal wordt gemeten. Iemand kan bijvoorbeeld in elkaar gekrompen zijn geweest. De omstandigheid dat in casu sprake was van een aantal gebroken ribben is ook een factor die variatie kan opleveren. Gebroken ribben buigen immers gemakkelijk naar binnen. Ik weet overigens niet of de ribben voor of na het steken zijn gebroken. Ook het feit of iemand mager is of wat dikker kan een verschil van enkele centimeters opleveren. Ten slotte is van belang of op het moment dat de steken werden toegebracht het slachtoffer inademde of uitademde. Bij inademing komt de borstkas naar voren. Al deze zojuist vermelde factoren brengen mee dat slechts een orde van lengte wordt aangegeven. De lengte van een steekkanaal bij sectie kan dus verschillen van de lengte op het moment dat de steek werd toegebracht. Een marge van ongeveer 5 centimeter zoals in het onderhavige geval acht ik evenwel onwaarschijnlijk. Ik verwacht niet dat het mes P1 helemaal in het lichaam van het slachtoffer is gegaan, ervan uitgaande dat met dit mes is gestoken.

Ik herinner me niet dat bij de onderhavige sectie politie-ambtenaren aanwezig zijn geweest. Dat is echter altijd het geval. In de directe omgeving staat altijd ten minste één technisch rechercheur.

Mij wordt voorgehouden dat blijkens het journaal van de politie in de ruggegraat van het slachtoffer een beschadigingsgaatje zou zijn aangetroffen wat erop zou wijzen dat het steekwapen op de ruggegraat is gestoten.

Ik herinner me niet dat ik een beschadiging van de ruggegraat heb aangetroffen. Het kan natuurlijk zijn dat ik dit niet heb opgemerkt. Overigens verwacht ik dat, als een bij de sectie aanwezige politie-ambtenaar iets ziet wat ik niet zie, hij daarover een opmerking maakt. Dat zou in elk geval de kwaliteit van de sectie ten goede komen.

Bij een sectie rapporteer ik hardop mijn bevindingen, die direct op de band worden opgenomen. Het sectieverslag is aldus een weergave van wat ik op dat moment zie. Als ik dus een beschadiging van de ruggegraat zou hebben opgemerkt, had zulks in het sectieverslag gestaan.

Overigens is het inderdaad zo dat een mes wordt gestuit door de ruggegraat, aangezien deze benig van structuur is. De punt van een mes zou in dat geval ombuigen.

Ik verwacht niet dat in casu de ribben zijn gebroken door de kracht van de toegebrachte steken. Daarvoor zijn er teveel ribben gebroken. Ik ga uit van stomp samendrukkend geweld. Het zou kunnen dat met de knie op de borstkas is gedrukt.

Het gegeven dat de aangetroffen huidperforaties een afmeting hadden van ongeveer 3 bij 0,5 centimeter en de breedte van het lemmet van het mes P1 2,5 centimeter is, levert naar mijn oordeel geen discrepantie op. De perforatie van de huid is geen afdruk van het mes. De perforatie kan verschillende vormen aannemen, onder meer afhankelijk van de positie van het lichaam op het moment van steken.

Ik heb zelf geen onderzoek gedaan naar de relatie tussen de vorm van de bloedvlek op de blouse van het slachtoffer en het mes P1. In mijn sectieverslag is vermeld dat er sprake was van geringe lijkstijfheid van de spieren (in hoofzaak van de beenspieren). De vraag van de raadsman of aan de hand daarvan iets te zeggen is over het tijdstip van overlijden acht ik te complex om op dit moment te beantwoorden. De beste manier om het tijdstip van overlijden te bepalen bestaat hierin dat door middel van rectale meting bij de lijkvinding de lichaamstemperatuur wordt bepaald. Het vóórkomen van lijkvlekken en/of de mate van lijkstijfheid geven een onzekerder beeld.

De raadsman houdt mij voor dat blijkens een zich bij de stukken bevindend rapport van professor dr. A.E. Becker d.d. 9 april 2003 een aanvullende methode om het tijdstip van overlijden te bepalen hierin bestaat dat het glasvocht uit het oog wordt onderzocht op de hoeveelheid kalium. Het glasvocht uit het oog wordt standaard bewaard. Een dergelijk onderzoek wordt alleen gedaan, als daar een bijzondere reden voor is.

In de wetenschappelijke literatuur wordt het ontstaan van lijkvlekken en lijkstijfheid beschreven. Met het vóórkomen van die verschijnselen worden bepaalde tijdsintervallen in verband gebracht. In de praktijk komt echter een grote variatie voor.

De raadsman stelt mij de vraag of een geringe lijkstijfheid van de spieren, zoals ik in het onderhavige geval heb geconstateerd, past bij een postmortaal interval van 39,5 uur, zoals in casu is aangenomen.

Bij een zodanig interval kan de lijkstijfheid al grotendeels verdwenen zijn. Die neemt op een gegeven moment af. Het slachtoffer was in ieder geval al langer dood. Een beginnende lijkstijfheid acht ik onmogelijk. Bij een afnemende lijkstijfheid denk ik aan een periode van twee of drie dagen. Hierbij is echter ook een aantal omgevingsvariabelen van belang. Lijkstijfheid begint doorgaans ongeveer een half uur na de dood, bouwt op en neemt dan weer af. Het tempo is onder meer afhankelijk van de omgevingstemperatuur. De verdachte vraagt mij of het mogelijk is met mes P1, gelet op de dikte van het lemmet, een huidperforatie met een breedte van 0,5 centimeter aan te brengen.

Bedacht moet worden dat de vorm van de perforatie in de huid niet overeen hoeft te komen met de vorm van het lemmet van het mes. Een perforatie kan verschillende vormen aannemen. Zoals reeds gezegd is dit onder meer afhankelijk van de positie van het lichaam op het moment van steken. Als iemand bij voorbeeld achterover hangt, zal de wond gaan gapen. Of de wond na de steek zal dichttrekken, hangt af van de diepte van de steek. De stevigheid van de huid wordt veroorzaakt door de lederhuid. Die is ongeveer 5 millimeter dik. In het onderhavige geval is door de lederhuid heen gestoken. De huid zal dan gaan wijken. Door een mes kan dus zeker een wond worden aangebracht van een grotere breedte dan die van het mes. Een kleinere breedte is niet mogelijk.

Nadat de getuige-deskundige zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadsliden en de verdachte de gelegenheid de getuige-deskundige vragen te doen en tegen die getuige-deskundige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de getuige-deskundige Visser de zittingzaal te verlaten.

Verstijfde
kaken ?

||

De voorzitter stelt de rapportage door professor Brussaard en professor Jondral aan de orde.

De advocaat-generaal deelt mede -zakelijk weergegeven-:

De vragen aan professor Jondral zijn nog niet verstuurd. Die moesten eerst worden vertaald. Aan professor Brussaard zijn de vragen wel verstuurd. Deze bevond zich op dat moment in El Salvador. Toen hij zijn antwoorden op de gestelde vragen wilde versturen, begaf zijn laptop het. Hij heeft zijn antwoorden vervolgens verstuurd vanuit een internet-café. Ik heb die op dit moment niet bij me, maar ze staan op mijn computer.

Ik stel voor om na afloop van het verhoor van de heden verschenen deskundigen te bezien of het nog noodzakelijk is dat professor Jondral en professor Brussaard hun op hun schrift gestelde bevindingen aan het hof doen toekomen.

De verdachte, door de voorzitter, met inachtneming van het bepaalde in de desbetreffende artikelen van het Wetboek van Strafvordering ondervraagd, verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Het klopt dat ik in de avond van 23 september 1999 met mevrouw Wittenberg heb getelefoneerd. Ik zat toen in mijn auto op weg van Utrecht naar mijn woning in Lelystad. Ik heb dat zelf meteen tegen de politie verteld. Ik heb nooit verklaard dat ik dat gesprek heb gevoerd terwijl ik me in 't Harde bevond. Ik heb steeds gezegd dat ik waarschijnlijk heb gebeld op het traject tussen Harderwijk en 't Harde. Ik ben er daarbij van uitgegaan dat ik heb gebeld na de file die die avond bij Harderwijk op de A28 stond. Verder heb ik aan de hand van het tijdstip waarop het gesprek blijkens de lijst van de PTT was binnengekomen - 20.36 uur - en het moment van mijn thuiskomst die avond even na 21.00 uur proberen te herleiden waar ik heb gebeld. Het is ook zo dat ik doorgaans liever op een autosnelweg dan op een tweebaansweg telefoneer.

Uit het laatste rapport van het SRD blijkt mijns inziens dat het niet bijzonder is dat een mobiel telefoongesprek wordt aangeklikt door een basisstation dat zich op een wat grotere afstand bevindt. Dat heeft zich al eens op een eerdere datum bij een door mij gevoerd mobiel telefoongesprek voorgedaan. Uit het technisch journaal blijkt evenwel dat de recherche dat feit tegenover mij tijdens de verhoren heeft verzwegen.

Voorts ben ik van mening dat aan het in deze zaak door de heer Rijnders verrichte onderzoek het een en ander heeft geschort. Overigens ga ik er ook van uit dat van een aantal wel door KPN gedane onderzoeken die ontlastend voor mij zijn geen verslagen in het dossier zitten. Men had bijvoorbeeld door middel van de Timing Advance gegevens kunnen bepalen waar ik mij ten tijde van het telefoongesprek met mevrouw Wittenberg bevond. Ik ga ervan uit dat dit ook is gebeurd, maar dat zich geen verslag van dat onderzoek bij de stukken bevindt. Mocht een dergelijk onderzoek niet hebben plaatsgevonden, dan betwist ik op dit punt de deskundigheid van de politie en de door deze aangezochte experts. Mijns inziens moet de politie nog in het bezit zijn van deze Timing Advance gegevens. Uit de stukken blijkt immers dat de politie kort na de moord op mevrouw Wittenberg doende was met onderzoek naar de locatie van mijn mobiele telefoon.

De advocaat-generaal deelt mede -zakelijk weergegeven-:

Op mijn verzoek zijn de heren Emaus en Hofstede als deskundige ter zitting aanwezig. Zij kunnen een zogenaamde beamerpresentatie geven over de opbouw en werking van een GSM-netwerk. Ik wil het hof evenwel verzoeken het in de zittingzaal aanwezige publiek en de vertegenwoordigers van de pers de zaal te doen verlaten.

Indien namelijk de manier van werken van Emaus en Hofstede en ook zij zelf breder bekend worden, kan dit negatieve gevolgen hebben ten aanzien van opsporingsonderzoeken. Het gaat op zichzelf niet om geheime informatie. Ik heb er geen bezwaar tegen dat de verdachte en de raadslieden bij de presentatie aanwezig zijn. Ook de deskundigen Heinen, Sterrenburg en Steens zouden deze presentatie kunnen bijwonen, zodat er daarna over de stellingen van het SRD kan worden gediscussieerd.

De raadsman van de verdachte deelt desgevraagd als zijn standpunt mede -zakelijk weergegeven-:

De werking van een GSM-netwerk is een publiek gegeven. Ik zie niet in welke operationele elementen die geheimhouding behoeven hierbij aan de orde kunnen zijn.

Hierop doet de voorzitter de deskundigen Emaus en Hofstede voor het gerechtshof verschijnen ter nadere toelichting.

De deskundige Emaus doet op de vragen van de voorzitter opgave te zijn Gerardus Hermanus Emaus, oud 46 jaar, domicilie kiezende te Zwolle.

Hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de eed af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De deskundige Hofstede doet op de vragen van de voorzitter opgave te zijn Johannes Gerardus Hofstede, oud 46 jaar, domicilie kiezende te Raalte.

Hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De deskundige Emaus verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

In het kader van ons onderzoek hebben wij informatie gekregen van KPN. KPN heeft ons verzocht terughoudendheid te betrachten bij de openbaarmaking van deze bedrijfsgegevens. Opsporingsbelangen van de politie zijn hierbij niet aan de orde. Bij onze presentatie zullen wij de werking van een GSM-netwerk uiteenzetten. Deels gaat het in casu om gegevens die KPN niet uit zichzelf bekend maakt. Deze gegevens zijn wel in de literatuur te achterhalen. Concurrentiebelangen zijn niet in het geding. Ik ben ervan op de hoogte dat KPN al informatie heeft verschaft in deze zaak. Bij onze presentatie zal het niet om nieuwe gegevens gaan.

Nadat de deskundige Emaus zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadslieden en de verdachte de gelegenheid de deskundige vragen te doen en tegen die deskundige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de deskundigen Emaus en Hofstede de zittingzaal te verlaten.

De voorzitter vraagt de advocaat-generaal en de raadsman zich opnieuw uit te laten over de vordering van de advocaat-generaal om deze deskundigen te horen met gesloten deuren.

De advocaat-generaal deelt desgevraagd mede geen behoefte te hebben te hebben aan een nadere reactie.

De raadsman van de verdachte deelt mede -zakelijk weergegeven-:

Mijns inziens moet het verzoek van de advocaat-generaal worden afgewezen. Het beginsel van de openbaarheid prevaleert in casu. Er zijn geen opsporingsbelangen in het geding en het betreft geen nieuwe gegevens.

Na beraad in raadkamer deelt de voorzitter als de beslissing van het hof mede dat het verzoek van de advocaat-generaal wordt afgewezen, nu geen aspecten aanwezig zijn die sluiting van de deuren rechtvaardigen.

De voorzitter deelt mondeling mede de korte inhoud van:

- een brief van J.D. Rijnders, werkzaam bij de afdeling security van KPN aan de politie IJsselland, district Zuid, d.d. 2 november 1999;
- een proces-verbaal van de rechter-commissaris, belast met de behandeling van strafzaken in de arrondissementsrechtbank te Zwolle, parketnummer 850018/99 d.d. 9 december 1999, in de wettelijke vorm opgemaakt, inhoudende de verklaring van J.D. Rijnders aan de rechter-commissaris;
- een brief van J.D. Rijnders voornoemd aan de advocaat-generaal d.d. 1 december 2003.

Met instemming van alle procesdeelnemers zullen eerst de deskundigen Heinen en Sterrenburg worden gehoord in aanwezigheid van de deskundigen Steens, Emaus en Hofstede, zodat zij kennis kunnen nemen van het verhoor van de deskundigen Heinen en Sterrenburg.

Hierop doet de voorzitter de deskundigen Heinen en Sterrenburg voor het gerechtshof verschijnen.

De deskundige Heinen doet op de vragen van de voorzitter opgave te zijn Jim Jack Robert Heinen, oud 50 jaar, domicilie kiezende te Vierhouten.

Hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De deskundige Sterrenburg doet op de vragen van de voorzitter opgave te zijn Jan Antonius Sterrenburg, oud 46 jaar, domicilie kiezende te Putten.

Hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de eed af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De deskundige Sterrenburg -verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

In 1998 ben ik betrokken geweest bij het opzetten van het GSM-netwerk van Telfort. De afgelopen vijf jaar heb ik aan het onderhoud van dat netwerk gewerkt. Vanaf het begin van dit jaar ben ik wereldwijd betrokken bij het bouwen van een GSM-netwerk voor Ericsson. Daarnaast ben ik de afgelopen vier maanden betrokken geweest bij het opzetten van een GSM-netwerk in Griekenland in verband met de Olympische Spelen in 2004.

De deskundige Heinen verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Ik ben betrokken geweest bij het opzetten van het GSM-netwerk bij Telford, Dutchtone en Ben. Ik heb mij in dat verband beziggehouden met de radioplanning en de plaatsing van zendmasten.

Gelet op de gebruikelijke werkwijze bij operators ga ik ervan uit dat de timing advance gegevens van het gesprek tussen verdachte en mevrouw Wittenberg op 23 september 1999 te 20.36 uur in de maanden september/oktober 1999 voorhanden zijn geweest. Normaliter worden deze gegevens gedurende een periode van twee tot drie maanden bewaard. Zij worden gebruikt door de afdeling radioplanning voor evaluatie teneinde het netwerk te optimaliseren. De timing advance gegevens geven de afstand aan die een mobiel telefoontoestel tijdens de verbinding heeft gehad met een GSM-opstelpunt. Tijdens de verbinding wordt ten aanzien van ieder basisstation die meting vericht, ook bij zogenaamde hand-overs.

De deskundige **Sterrenburg** verklaart -zakelijk weergegeven-:

De timing advance gegevens dienen geen commercieel belang en worden daarom niet langer bewaard dan strikt noodzakelijk.

De deskundige **Heinen** verklaart voorts -zakelijk weergegeven-:

U neemt het rapport van het SRD d.d. 20 november 2003 met mij door. Op uw vraag of de bijzondere atmosferische omstandigheden op 22 en 23 september 1999 die het mogelijk maakten dat er signalen te ontvangen waren over afstanden die doorgaans niet te ontvangen zijn, niet van invloed waren op de verbinding met elk basisstation waar deze omstandigheden zich voordeden, is een tweeledig antwoord mogelijk.

In het algemeen zal de infrastructuur zodanig geprogrammeerd zijn dat een optimale verbinding tussen een aantal zendstations binnen het netwerk behouden zal blijven. Tijdens zogenaamde propagaties kunnen echter storingen van andere basisstations invloed hebben op de verbinding. Als de parameters binnen het netwerk niet optimaal zijn gedefinieerd, is het mogelijk dat andere basisstations worden gekozen dan normaal. Binnen het netwerk wordt altijd gelet op een aantal elementen die het noodzakelijk maken een verbinding te verbreken. In het bijzonder zijn hierbij de kwaliteit van de verbinding en de capaciteit van de betreffende cell van belang. Als beide voldoende zijn, zal het systeem niet zorgen voor een overgang naar een andere cell. Als de kwaliteit van de verbinding niet optimaal is of de capaciteit onvoldoende, zal het systeem uitzien naar een overschakeling naar het dichtstbijzijnde station. Eerst wordt dan bezien of daar nog capaciteit is. Als daar geen capaciteit is, wordt de verbinding zo lang mogelijk in stand gelaten om te voorkomen dat het gesprek wordt verbroken. Voor een antwoord op de vraag of de mobiele verbinding van het bewuste gesprek op 23 september 1999 vanaf de omgeving 't Harde mogelijk is geweest via het GSM-opstelpunt 14501 in Deventer is van belang een onderzoek te doen naar de toenmalige parametersettingen van de basisstations in het betreffende gebied. De vraag doet zich dan voor welke basisstations op de lijst van naburstations stonden. Wij hebben niet de beschikking over een lijst van naburstations die gold op 23 september 1999. Wij hebben uit een gesprek met de heer Rijnders begrepen dat die informatie niet meer voorhanden is. U houdt mij voor dat blijkens de deskundige Rijnders in ieder geval twee basisstations, te weten die in Nunspeet en Zwolle, meer voor de hand lagen om het bewuste gesprek af te wikkelen. Indien de verbinding tussen basisstation 14501 en de mobiele telefoon van verdachte goed was, is er geen reden voor het systeem om over te schakelen naar een ander station. Daarnaast is het zo dat een basisstation werkt met herhaling van frequenties. De antenne van cel 14501 in Deventer heeft een heading van 300 graden. De herhalingsfrequentie van de basisstations in Nunspeet en Zwolle ligt in een andere richting dan 300 graden.

Die stations stralen derhalve niet in de richting van de plaats waar de mobiele telefoon van verdachte zich op dat moment zou hebben bevonden. Alleen in het geval de parametersetting op dat moment optimaal was en de stations in Nunspeet en Zwolle voorkwamen op de lijst van naburstations, kan gezegd worden dat die stations meer in aanmerking kwamen voor de afwikkeling van het bewuste gesprek. Anders zal het systeem bewerkstelligen dat een goede verbinding met cell 14501 behouden blijft. Ook de capaciteit speelt nog een rol. Ik acht het waarschijnlijk dat in casu door propagatie een verder weg gelegen station is aangekozen en dat dat station het bewuste gesprek in zijn geheel heeft afgewikkeld, omdat de verbinding goed is gebleven. Die verbinding is kort geweest en wel 16 seconden. Zoals gezegd, als bij andere cellen geen capaciteit was of de kwaliteit van de verbinding niet beter was, was er geen dwingende reden voor het systeem om over te schakelen naar een andere cell. Op koopavonden is doorgaans sprake van druk mobiel telefoonverkeer. Daarnaast liggen de piektijden 's morgens tussen 06.00 uur en 8.30 uur en tijdens de avonddrukte op het moment dat men in de file staat. Uit onze gegevens blijkt dat het verkeersbeeld op de A28 in de buurt van 't Harde op die bewuste avond druk is geweest, zodat de mogelijkheid bestaat dat er te weinig capaciteit was in de omliggende basisstations.

Voorts merk ik nog op dat de mobiele telefoon van verdachte was uitgerust met een externe antenne. Hierdoor was een betere werking mogelijk met een GSM-opstelpunt dan met een interne antenne. U houdt mij voor dat door de politie onderzoek is gedaan naar het werkingsgebied van cell 14501, waarbij gebruik is gemaakt van een auto met buitenantenne en dat daarbij een maximaal bereik van 12 kilometer is vastgesteld. Bedacht moet worden dat het hierbij gaat om een momentopname. Bij een dergelijk onderzoek moet de parametersetting gelijk zijn aan die van destijds. Daarnaast geldt dat verschillende metingen nodig zijn om eventuele propagaties te compenseren.

Vanwege de uitstraalrichting van de diverse antennes van het opstelpunt in Deventer acht ik het logisch dat, ondanks de drukte op koopavond in Deventer, vanuit 't Harde cell 14501 is gekozen. Cell 14501 heeft namelijk een heading van 300 graden en straalt niet uit over het centrum van Deventer. De andere cellen op dat opstelpunt stralen wel uit over het centrum van Deventer. Overigens is het niet zo dat de weergave van het bereik van een cel de vorm aanneemt van een trechter in de richting waarin de antenne is gedraaid. Het gaat meer om een ellipsvorm. Onder het bereik van cell 14501 zal daarom ook een deel van het centrum van Deventer vallen.

De radiogolven van GSM-verkeer zitten op een frequentie van 900 megahertz. Radiopropagaties hebben niet alleen invloed op lage frequenties, maar op alle frequenties. Ook de soort propagatie is daarbij van belang. Het is waar dat specifieke propagaties op bepaalde frequentiegebieden van toepassing zijn. Het kan zijn dat er op een bepaalde dag een propagatie optreedt voor de ene golflengte en niet voor een andere. U houdt mij voor dat blijkens rapportage van het KNMI op 23 september 1999 in het frequentiegebied van radarstraling geen sprake was van abnormale propagatie. Bedacht moet worden dat dit frequentiegebied een factor 5,3 hoger ligt dan de frequentie van GSM-verkeer. In casu is door ons niet onderzocht of de propagatie op 23 september 1999 specifiek was voor een bepaalde frequentie. Die gegevens waren namelijk niet voorhanden. Het is niet zo dat ons onderzoek alleen betrekking heeft gehad op het frequentiegebied tussen 3 en 30 megahertz.

Dat er op 23 september 1999 sprake was van radiopropagatie heb ik ontleend aan informatie van diverse sterrenwachten. Daarnaast ben ik zelf radio-amateur. Aan de hand van een door mij gehouden logboek heb ik geconstateerd dat ik die dag verdere verbindingen dan normaal heb kunnen leggen.

Radiopropagaties zijn zeer onvoorspelbaar.

In ons rapport van 20 november 2003 is een timing advance rapport van Telfort van 1 april 2002 opgenomen. In dat rapport heeft het aantal keren dat een bepaalde time advance meeting is geregistreerd betrekking op de periode van één dag.

Aan de hand van de timing advance gegevens is het mogelijk te analyseren of er op een bepaald tijdstip in een bepaalde frequentieband sprake is geweest van propagaties. De geregistreeerde afstanden worden overigens ook zonder dat er sprake is van propagatie gehaald. Er zijn namelijk sites die door hun antenne-opstelling specifiek zijn gemaakt om grotere afstanden te overbruggen, zogenaamde umbrella-sites. Zulks was volgens de mij ter beschikking staande gegevens ten tijde van het bewuste gesprek niet het geval bij cell 14501 in Deventer.

Een GSM-verbinding bestaat uit een zogenaamde up-link en een down-link. De up-link is de verbinding van de mobiele telefoon naar het basisstation. De down-link is de verbinding van het basisstation naar de mobiele telefoon. De up-link is het meest cruciale element. Zo bezien is het vermogen van een basisstation niet doorslaggevend. Uit diverse weerrapporten heb ik afgeleid dat het ten tijde van het bewuste gesprek op 23 september 1999 droog weer was. In zoverre heeft de weersituatie geen negatieve invloed gehad op de kwaliteit van de up-link. In voormelde rapporten heb ik gelezen dat er na 20.36 uur een beperkte hoeveelheid regen is gevallen. Op zichzelf hebben zware regenbuien een nadelige invloed op een radioverbinding. Bewolking c.q. regenbuien kunnen bepaalde reflecties van radiosignalen bewerkstelligen. Ik heb onvoldoende informatie om te kunnen beoordelen of hiervan ten tijde van het bewuste gesprek sprake was.

Radiosignalen laten zich niet door een heuvel tegenhouden. Wel treedt er een bepaalde mate van demping op.

De raadsman houdt mij voor dat in de brief van J.D. Rijnders aan de advocaat-generaal d.d. 1 december 2003 onder punt 1.3 de stelling wordt betrokken dat het bakensignaal van basisstation 14501 in september 1999 werd uitgezonden via radiokanaal 3 en dat een analyse van gegevens uit die tijd leert dat dit kanaal ook door de bakens van de basisstations Nunspeet en Zwolle werd gebruikt en vraagt mij op deze stelling te reageren.

Deze stelling is niet volledig. Voor mij is de heading van de antenne doorslaggevend. De heading van de antenne op cell 14501 is 300 graden. Aldus is deze gericht richting 't Harde. Van de antennes van de basisstations Nunspeet en Zwolle is de richting niet vermeld. Normaliter heeft een basisstation een drietal cellen die ieder een bepaalde richting uitstralen. Het aantal beschikbare radiokanalen binnen de door de overheid toegewezen GSM-frequentieband is beperkt, waardoor er voor elke operator niet voldoende frequentieruimte in de GSM-band aanwezig is om elk basisstation exclusieve kanalen toe te kennen. Dit impliceert dat genoemde radiokanalen, geografisch gezien, op ruime afstand van elkaar moeten worden herhaald om te voorkomen dat ze onderling storing veroorzaken.

Samenvattend kom ik tot de volgende conclusie.

Aan de hand van drie criteria, te weten de richting ("heading") van de antenne van cell 14501, de verhoging op de A28 na de afslag Nunspeet Oost/Epe en de aanwezigheid van een externe antenne op het toestel van verdachte, acht ik het mogelijk en waarschijnlijk dat de mobiele verbinding van het gesprek tussen verdachte en mevrouw Wittenberg op 23 september 1999 omstreeks 20.36 uur vanaf de A28, omgeving van 't Harde, heeft plaatsgevonden via GSM-opstelpunt 14501 te Deventer.

Daarbij ga ik ervan uit dat er die dag geen lijst was van logische nabuurstations of, als een dergelijke lijst er wel was, de parametersetting niet correct was. Indien er die dag wel een lijst was met een normale parametersetting hebben de verhoging op de A28 en de externe antenne een geringere invloed. De verhoging op de A28 speelt in zoverre een rol dat er daardoor sprake was van minder obstakels die de signalen zouden kunnen remmen.

Desgevraagd beaam ik dat ik op grond van de nu bekende gegevens alleen kan zeggen dat een verbinding zoals ik die zojuist vermelde mogelijk is geweest. Dat ik eerder heb gezegd dat zulk een verbinding waarschijnlijk was, was een reactie op het feit dat anderen hebben gesteld dat het onmogelijk was. De mate van waarschijnlijkheid hangt af van de nabuurlijst (de lijst van logische schakelingen als de meest nabije cell het signaal niet (meer) oppakt).

Nadat de deskundigen Heinen en Sterrenburg hun verklaring hebben afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadslieden en de verdachte de gelegenheid de deskundigen vragen te doen en tegen die deskundigen en hun verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Hierop doet de voorzitter de getuige-deskundige Steens voor het gerechtshof verschijnen. Deze doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd, beroep, woon- en verblijfplaats, zoals hieronder is vermeld, hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen. Tevens legt hij de belofte af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De getuige-deskundige Redert Steens, 49 jaar oud, wonende te Hilversum, verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Tot januari 1999 ben ik verantwoordelijk geweest voor de architectuur van het KPN-netwerk.

Bij het ontwerpen van een netwerk zijn drie elementen - een soort driepoot - in het bijzonder van belang, te weten het bereik van een basisstation, de verstoring door andere stations en de synchronisatie ook wel genoemd timing advance. Voor wat betreft het bereik is het inderdaad zo dat door middel van propagatie zeer grote afstanden kunnen worden overbrugd. De verstoring door andere stations brengt evenwel mee dat er weinig keuze is in het aanklikken van basisstations. Tussen 't Harde en Deventer staan honderden basisstations. Dat was in 1999 ook zo. Voor wat betreft de timing advance is het zo dat de architectuur van een GSM-netwerk niet toestaat dat de timing advance meer is dan 35 kilometer. Op het moment dat meer dan 35 kilometer moet worden overbrugd, zal het GSM-systeem de verbinding met een bepaald opstelpunt verbreken. Gelet op de architectuur van het netwerk betwijfel ik of signalen op de GSM-frequentie vanuit het opstelpunt aan de Nieuwstraat in Deventer tot aan de omgeving van 't Harde kunnen reiken. Het is niet onmogelijk, maar ik heb daar twijfels over. Ook nu u mij zegt dat de afstand 't Harde - Deventer ongeveer 30 kilometer bedraagt, is mijn stelling dat zulks, gelet op het grote aantal, meer voor de hand liggende, basisstations, buitengewoon onwaarschijnlijk is. Ik heb overigens gemeten van basisstation naar basisstation en ben op 42 kilometer uitgekomen.

Wat mijns inziens onderbelicht is gebleven is de vraag hoe waarschijnlijk het is dat de door KPN verstrekte gegevens juist zijn. Ik doel dan op de gegevens met betrekking tot de identificatie van een basisstation. Ieder basisstation heeft zijn eigen code. Deze gegevens worden deels handmatig ingevoerd. Als hierbij een fout is gemaakt, klopt de analyse niet.

Om de twee weken wordt er een grote verandering in het KPN-netwerk doorgevoerd. Er komen steeds nieuwe basisstations bij. Iedere zondagnacht worden alle parameters van alle stations opnieuw ingevoerd. 10 Procent van dat werk is handwerk. In een dergelijk proces kunnen fouten zijn gemaakt. In de praktijk gaat het zo dat bij elk basisstation wordt ingevoerd wat de zogenaamde burens van dat station zijn. Dit wordt gedaan om te voorkomen dat een basisstation de verkeerde opstelpunten aankiest. Het basisstation geeft de informatie met betrekking tot de meest waarschijnlijke hand-overs door aan de mobiele telefoon. Elke twee weken worden duizenden van deze gegevens deels handmatig ingevoerd. Ik sluit niet uit dat hierbij abusievelijk een basisstation in de buurt van 't Harde nummer 14501 heeft gekregen. Het basisstation in Deventer kan in dat geval hetzelfde nummer hebben gehad. Een dergelijke fout wordt evenwel onmiddellijk opgemerkt door mensen die zich bezighouden met de optimalisatie van het netwerk. Die zien immers in dat gebied continu fouten optreden. Elk basisstation wordt dag en nacht in de gaten gehouden. Over de vraag of station 14501 verward kan zijn met station 14801 kan ik geen uitspraak doen. De fouten die in de nacht van zondag op maandag zijn gemaakt worden doorgaans op maandagmorgen en uiterlijk dinsdag opgemerkt. Op de daaropvolgende donderdagavond zou een dergelijke fout minstgenomen inzichtelijk en hersteld moeten zijn.

Ik ben er zeker van dat er op 23 september 1999 een lijst van nabuurstations was. Aan de hand van een dergelijke lijst vindt de optimalisering van het netwerk plaats. Overigens zal zo'n lijst niet vaak gebruikt worden. Het bereik van een basisstation in een groot GSM-netwerk als dat van KPN is namelijk geen issue. Het bereik van een basisstation is vele malen groter dan een operator ooit zal gebruiken. Gelet op het grote aantal opstelpunten gaat het er vaak juist om relatief geringe afstanden te overbruggen. Ik weet niet of een dergelijke lijst bewaard wordt.

Mijn ervaring is dat het voorkomt dat basisstations worden aangeklikt die zich op een afstand van 12 kilometer van de mobiele telefoon bevinden. Dit kan zich onder normale omstandigheden voordoen en staat dus los van propagatie. Dergelijke excessen probeert men te voorkomen, omdat de kwaliteit van de verbinding hierdoor negatief wordt beïnvloed. 12 kilometer is de uiterste afstand die ik heb gezien.

Ik weet niet of er op 23 september 1999 een storing is opgetreden in basisstation 14801. Ik werkte toen niet meer bij KPN. Ik heb daar in het kader van mijn onderzoek dat ik in deze zaak heb gedaan geen navraag naar gedaan. Theoretisch is het mogelijk dat een monteur bepaalde gegevens verandert, maar in de praktijk worden alle parameters vanaf 1996 centraal ingevoerd.

De raadsman houdt mij voor dat in de Algemene Voorwaarden van KPN van 2 november 1999 is opgenomen dat in het GSM-verkeer bij verhoogde radiopropagatie theoretisch een afstand van 30 kilometer kan worden overbrugd.

Ik ken die voorwaarden niet. Ik weet wel dat om claims van klanten te voorkomen, KPN de veilige kant heeft aangehouden.

In deze zaak heb ik geen onderzoek gedaan naar het voorkomen van radiopropagatie. Ik ben van mening dat het fenomeen radiopropagatie, gelet op het grote aantal opstelpunten in Nederland, binnen een GSM-netwerk geen issue is. Ondanks propagatie zal toch een van de burens van een basisstation worden gekozen. Ik heb daarom ook zelf geen onderzoek gedaan naar bijzondere atmosferische omstandigheden op 23 september 1999.

Overigens heeft de Veluwe - en in het bijzonder de daar aanwezige bomen - een aanzienlijke nadelige invloed op mobiele telefoonverbinding.

De raadsman houdt mij voor dat blijkens evengemelde Algemene Voorwaarden van KPN bij extreme drukte of vanwege redenen van kwaliteit een mobiele telefoon kan uitwijken naar een op grotere afstand gelegen basisstation.

~~Dat is inderdaad mogelijk, maar die mogelijkheid is zeer beperkt.~~

De verdachte vraagt mij hoe het mogelijk is dat zijn telefoongesprek met mevrouw Wittenberg bij KPN geregistreerd staat te 20.36 uur, terwijl volgens de gegevens van de telefoon van mevrouw Wittenberg dat gesprek op 20.25 uur is ingekomen.

Ik kan dat niet verklaren. Ik weet wel dat een operator doorgaans erg secuur is met tijd. Piek- en daluren en de daarvoor geldende beltarieven hangen daarvan af en dat heeft invloed op de inkomsten. Ik ga er daarom van uit dat de door KPN geregistreeerde tijd de juiste is.

Nadat de getuige-deskundigen Steens zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadslieden en de verdachte de gelegenheid de getuige-deskundige vragen te doen en tegen die getuige-deskundige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Hierop onderbreekt het hof het onderzoek ter terechtzitting voor het nemen van rust.

Na hervatting van het onderzoek ziet het hof met instemming van alle procesdeelnemers af van het verhoor van de getuige Godlieb.

De voorzitter deelt mede dat thans zal worden overgegaan tot de beamerpresentatie door de deskundigen Emaus en Hofstede.

Hierop doet het hof de deskundigen Emaus en Hofstede opnieuw voor het gerechtshof verschijnen.

Vervolgens wordt door middel van een beamer een aantal afbeeldingen getoond. De afbeeldingen zijn zichtbaar op een in de zittingzaal aanwezig scherm, dat zodanig is geplaatst dat alle procesdeelnemers en het publiek daarop zicht hebben.

Ter toelichting verklaart de deskundige Emaus -zakelijk weergegeven- als volgt:

Deze presentatie heeft betrekking op de werking van een GSM-netwerk. De bij de presentatie gebruikte sheets zullen aan de griffier ter beschikking worden gesteld ten behoeve van de verslaglegging. GSM staat voor Global System for Mobile Communications. Omstreeks 1995 is KPN begonnen met de opbouw van een GSM-netwerk. De GSM-frequenties van zowel KPN als Vodafone bevinden zich in de 900 megahertz band. Van Telfort, T-mobile en Orange bevinden zich de GSM-frequenties in de 1800 megahertz band. In het 900 megahertz banddeel zijn 124 radiokanalen beschikbaar. Deze worden gedeeld door KPN en Vodafone. Een aantal kanalen is beschikbaar voor communicatie door middel van spraak. Via de andere kanalen wordt sturingsinformatie gezonden ten behoeve van het netwerk.

Op de getoonde afbeelding van een site zijn onderaan de antennes voor het 900 megahertz banddeel te zien. Daarboven bevinden zich de antennes voor het 1800 megahertz deel. Ook zijn de microgolf verbindingen te zien die de communicatie tot stand brengen tussen het basisstation en de Base Station Controller, welke op zijn beurt verbinding heeft met het Mobile Switch Center.

De providers bedienen zich van antennes van verschillende types, te weten rondstraalantennes en sectorantennes. Bij een rondstraalantenne wordt het gebied rondom de antenne in een cirkelvorm met één basisstation bediend. In geval van een sectorantenne zijn op één site drie cellen actief, waarbij elke antenne een gebied van 120 graden van die cirkel afdekt. In het onderhavige geval was de antenne op 300 graden de cell voor het kanaal 14501.

Een zogenaamde paraplucell dekt een zeer groot gebied af. Een selectieve cell vindt men bij tunnelpassages. Een microcell wordt gebruikt in binnensteden en dichtbevolkte gebieden. Een macrocell vindt men in dunbevolkte gebieden.

Soms wordt in slecht afgedekte gebieden eerst een tijdelijke mast geplaatst. Ook wordt een tijdelijke mast wel geplaatst, indien er bij voorbeeld door een brand een storing is opgetreden in de definitieve mast. Ook bij grote evenementen worden wel tijdelijke masten gebruikt.

Zoals gezegd zijn voor het GSM-netwerk slechts een beperkt aantal kanalen beschikbaar. Daarom wordt de gebruikte frequentie steeds na een bepaald aantal kilometers herhaald.

Elk basisstation heeft een bakenfrequentie, aangeduid als BCCH. Voor cell 14501 betrof het BCCH 3. Via dit kanaal wordt allerhande informatie die voor het netwerk noodzakelijk is, verstuurd. Deze informatie wordt door het netwerk geanalyseerd en vervolgens wordt bezien of de mobiele telefoon gerechtigd is te bellen. Bij een prepaid toestel wordt bij voorbeeld gelet op het beltegoed. Vervolgens wordt er een basisstation toegewezen en wordt een verkeerskanaal beschikbaar gesteld om de verbinding op te bouwen. De GSM in idle mode luistert naar de informatie, op de bakenfrequentie, van het basisstation met het sterkste signaal. De GSM meet continu de signaalsterkte van de naburcellen en stuurt deze door naar het basisstation via measurement reports. Het basisstation stuurt de measurement reports door naar de Base Station Controller, die beslist over een handover. In de measurement reports die de mobiele telefoon naar het basisstation stuurt wordt ook de local area code vermeld, zodat het netwerk weet of een mobiele telefoon zich binnen het werkingsgebied van een bepaald basisstation bevindt.

Het netwerk is opgedeeld in location areas. In deze location areas bevindt zich een aantal stations die elkaars nabuur zijn. Afgelopen vrijdag 5 december 2003 heeft KPN ons een lijst van nabuurstations doen toekomen over de periode van 13 tot en met 27 september 1999. Deze lijst heeft betrekking op de basisstations Deventer, 't Harde, Nunspeet en Zwolle. Ik leg deze lijst aan het hof over.

Een mobiele telefoon in de idle mode zendt afhankelijk van de provider elke 30 of 60 minuten zijn location update naar het netwerk. Aan de hand van deze location update weet de provider in welke local area de mobiele telefoon zich bevindt. Het netwerk heeft continu de timing advance gegevens nodig om te berekenen waar de mobiele telefoon zich bevindt en om te bezien of de mobiele telefoon zich nog in het bereik van het basisstation bevindt met behulp waarvan de verbinding wordt opgebouwd.

Het laatste deel van de presentatie heeft specifiek betrekking op de onderhavige zaak.

Op de eerste foto staat de mobiele telefoon afgebeeld waarmee de verdachte het bewuste gesprek zou hebben gevoerd. Dit betreft de Nokia 2110, ook wel genaamd de Pocketline Darwin Premium Plus van PTT Telecom. Dit toestel heeft een uitschuifbare antenne, waardoor een groter bereik mogelijk is.

Op de volgende foto staat de site van KPN aan de Nieuwstraat te Deventer afgebeeld. De foto toont de sectorantenne voor de cell 14501. De antenne is op een hoogte van 30,2 meter op 300 graden ten opzichte van het Noorden gemonteerd en is gericht op de Veluwe en de A28. De site is gesitueerd naast het postkantoor en kijkt schuin over de IJssel uit.

Vervolgens is het gebied afgebeeld waarin volgens metingen van de politie BCCH 3 nog de serving cell was. Buiten dit gebied kwam een andere serving cell in beeld.

De volgende vier foto's omvatten de bedekkingskaart waarop staan aangegeven alle basisstations met het door hen afgedekte gebied zoals die in 1999 in en rondom Deventer en in het gebied tussen Deventer en 't Harde actief waren. Tussen de locatie Deventer en de locatie 't Harde zijn door ons 11 best serving cells gemeten.

Vervolgens is afgebeeld een kaart van het gebied tussen de A28 afslag 't Harde en Deventer. Op de A28 zijn drie punten aangegeven in het gedeelte voor de afslag 't Harde. Verdachte heeft verklaard dat hij zich tijdens het bewuste gesprek met mevrouw Wittenberg waarschijnlijk op dit gedeelte van de A28 heeft bevonden. Tussen de cell 14501 in Deventer en deze punten zijn drie hoogtelijnen getrokken, een blauwe, een rode en een groene lijn. Wij hebben een dwarsdoorsnede gemaakt van het geografische gebied tussen de A28 afslag 't Harde en Deventer. Daarbij is er van uitgegaan dat de A28 ter plaatse op een hoogte van ongeveer 10 meter NAP ligt. In het betreffende gebied bevindt zich op de Doornspijsche Heide een heuvelrug. Op de dwarsdoorsnede tussen de afslag 't Harde en Deventer bedraagt de hoogte van deze heuvelrug ongeveer 60 meter NAP. Op de lijn die loopt van het punt dat 1,25 kilometer ten zuiden van de afslag 't Harde ligt naar Deventer is deze heuvelrug iets meer dan 50 meter NAP hoog. Op de dwarsdoorsnede tussen het punt dat zich 2,5 kilometer ter zuiden van de afslag 't Harde bevindt en Deventer bedraagt de hoogte van deze heuvelrug ongeveer 50 meter. Het bosgebied van de Veluwe geeft een bepaalde demping aan GSM-signalen. Ook de heuvelrug zorgt voor demping.

Wij hebben aangaande dit deelproject contact gehad met professor Brussaard en professor Jondral. Beiden werken nog aan de beantwoording van een aantal vragen. Professor Brussaard heeft al als voorlopige conclusie laten weten dat er op 23 september 1999 geen sprake was van propagatie op de 900 megahertz GSM-band en dat hem een mobiele verbinding tussen de site in Deventer en de A28 bij 't Harde bijna uitgesloten lijkt.

De raadsman van de verdachte vraagt mij waarop mijn deskundigheid is gebaseerd.

Ik werk bij het bureau techniek en ondersteuning van de regiopolitie IJsselland.

Wij hebben in de onderhavige zaak onderzoek verricht en ons in dat verband verdiept in het GSM-gebeuren. Daarnaast hebben wij kennis opgebouwd aan de hand van informatie die we van deskundigen op het gebied van telecommunicatie hebben verkregen. Ik doel hierbij met name op professor Jondral en professor Brussaard. Dezen zijn beiden vorig jaar door ons benaderd. Ik heb zelf geen studie naar het fenomeen radiopropagatie verricht. Eerst recentelijk zijn in overleg met de advocaat-generaal beide professoren benaderd om een rapport op te stellen.

In november 1999 heb ik aan KPN gevraagd om de relevante timing advance gegevens. Tot nu toe heb ik van KPN geen uitsluitend gekregen over de vraag of die gegevens beschikbaar zijn. De raadsman vraagt mij waarom niet eerder naar de timing advance gegevens is geïnformeerd.

Pas in november 1999 is door het onderzoeksteam aan ons gevraagd een onderzoek te doen naar de vraag of het mogelijk is een mobiele telefoonverbinding op te bouwen tussen de A28 bij 't Harde en het basisstation in Deventer. Het onderzoeksteam heeft toen niet gerept over timing advance gegevens. Pas tijdens onze communicatie met de provider is het gegeven van de timing advance waarden naar voren gekomen, maar toen bleken deze gegevens niet meer beschikbaar te zijn.

Het fenomeen radiopropagatie is bij ons aan de orde gekomen na de behandeling van de onderhavige zaak door het gerechtshof te Arnhem. Het opsporingsonderzoek heeft op dit fenomeen geen betrekking gehad. Uit rapportage door KPN is ons gebleken dat er op 23 september 1999 in basisstation 14801 een storing is geweest en dat aan die storing tot 14.41 uur is gewerkt. Daarna is dat basisstation weer in bedrijf gesteld. KPN heeft ons gerapporteerd dat de storing betrekking had op capaciteitsproblemen en dat de storing is verholpen door uitwisseling van een aantal componenten.

Het is niet zo dat wij ons bij ons onderzoek hebben laten leiden door de heer Rijnders van KPN. Wij hebben zelf onderzoek verricht. Daarnaast hebben wij de provider in de persoon van de heer Rijnders gevraagd om ook onderzoek te doen en de relevante gegevens beschikbaar te stellen. Ten slotte is aan een extern bureau in de persoon van de heer Steens gevraagd om een onderzoek te doen naar het bereik van een basisstation en de best serving cell in casu.

De deskundige Hofstede verklaart -zakelijk weergegeven-:

Ik werk bij het bureau techniek en ondersteuning van de regiopolitie IJsselland.

Nadat de deskundigen Emaus en Hofstede hun verklaring hebben afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadsliden en de verdachte de gelegenheid de deskundigen vragen te doen en tegen die deskundigen en hun verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

De voorzitter deelt mede dat aan het dossier wordt toegevoegd de hiervoor genoemde, door de deskundige Emaus overgelegde, brief van J.D. Rijnders, senior consultant bij KPN Security, aan G. Emaus voornoemd d.d. 4 december 2003, met als bijlage een aantal tabellen aangaande basisstation instellingen in september 1999.

Een afschrift van deze brief met bijlage wordt terstond aan de deskundige Heinen overhandigd.

De deskundige Steens verklaart op een vraag van de oudste raadsheer als volgt:

Qua demping op radiosignalen hebben de bomen op de Veluwe meer invloed dan een heuvelrug van ongeveer 60 meter. Radiogolven hebben namelijk de neiging zich om een heuvelrug heen te plooiën. Voor enige demping zorgt de heuvelrug wel.

De deskundige Heinen verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Ik heb de tabellen met basisstation instellingen in september 1999 bestudeerd. Mij ontbreekt een overzicht dat aangeeft waar de basisstations in het betreffende gebied zijn gelocaliseerd. Mijn voorlopige conclusie is dat de instellingen correct zijn. Ik krijg van de deskundige Emaus de bedekkingskaart met basisstations in en rondom Deventer en in het gebied tussen Deventer en 't Harde ter inzage. Ik heb nog wat meer tijd nodig om deze stukken te bestuderen en kan dan straks mijn bevindingen meedelen.

De voorzitter stelt vast dat de deskundigen Timmer en Luijken niet zijn verschenen.

De advocaat-generaal deelt mede -zakelijk weergegeven-:

Beide deskundigen zouden een second opinion moeten geven over de bloedvlekken op de blouse van het slachtoffer in relatie tot de vorm van het mes en over de beschadigingen in de blouse. Nu echter het rapport van het NFI met betrekking tot deze onderwerpen nog niet is ingekomen, heb ik afgezien van het oproepen van deze deskundigen.

Hierop onderbreekt het hof het onderzoek ter terechtzitting voor een korte tijd.

Na hervatting van het onderzoek doet de voorzitter de getuige Heinen wederom voor het gerechtshof verschijnen.

De getuige Heinen verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Mijn conclusie is dat de lijst met instellingen van basisstations in september 1999 correct is. Ik heb in die lijst geen afwijkende patronen aangetroffen. Dit houdt in dat in de regel, als een cell "vol" is, een naburige cell zal worden aangeklikt. Ik handhaaf evenwel mijn mening dat er ten gevolge van radiopropagaties op het bewuste tijdstip een mobiele verbinding mogelijk is geweest tussen de A28 bij 't Harde en het Basisstation in Deventer. In mijn eerdere verklaring heb ik aan mijn mening een bepaalde instelling van een aantal parameters verbonden. Die instelling heb ik in deze lijst niet aangetroffen. In beginsel zal, uitgaande van deze lijst, een mobiele verbinding uitwijken naar het meest nabij gelegen basisstation. Radiopropagaties als natuurverschijnsel zijn evenwel zeer onvoorspelbaar. Ik weet echter niet of de radiopropagatie op 23 september 1999 specifiek op de 900 megahertz band van invloed is geweest. De oudste raadsheer houdt mij voor dat blijkens de verklaring van de deskundige Emaus professor Brussaard van mening is dat zulks niet het geval is geweest. Daar kan ik niets op zeggen. Ik weet niet wat het specialisme is van professor Brussaard. Ik weet evenmin waarop hij zijn mening baseert. Wij hebben zelf door tijdgebrek niet door middel van het peilen van bakenstations kunnen onderzoeken of er op die dag op de 900 megahertz band sprake is geweest van radiopropagaties.

Nadat de deskundige Heinen zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadsliden en de verdachte de gelegenheid de deskundige vragen te doen tegen die deskundige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Op een vraag van de raadsman verklaart de deskundige Steens -zakelijk weergegeven-:

Ik heb de lijst met instellingen van basisstations ook ingekeken. Ik vind hierin geen aanleiding iets aan mijn eerdere verklaring van heden toe te voegen. Gelet op de lijst is de kans op fouten gering, wat niet uitsluit dat een fout is gemaakt bij de invoer van gegevens.

Hierop worden door de deskundige Emaus ten behoeve van de verslaglegging door de griffier de bij de presentatie gebruikte sheets alsmede ter voeging in het dossier de bedekkingskaart met basisstations in en rondom Deventer en in het gebied tussen Deventer en 't Harde aan het hof overgelegd.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de (getuige-)deskundigen Heinen, Sterrenburg, Steens, Emaus en Hofstede de zittingzaal te verlaten.

Hierop doet de voorzitter de deskundigen Kloosterman en Eikelenboom voor het gerechtshof verschijnen.

De deskundige Kloosterman doet op de vragen van de voorzitter opgave te zijn Ate Douwe Kloosterman, oud 52 jaar, domicilie kiezende te Rijswijk.

Hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De deskundige Eikelenboom doet op de vragen van de voorzitter opgave te zijn Richard Eikelenboom, oud 37 jaar, domicilie kiezende te Rijswijk.

Hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De deskundige Kloosterman -verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Ik ben deskundig op het gebied van DNA-onderzoek. Op de blouse van het slachtoffer is een aantal vlekken geselecteerd. In totaal zijn negen vlekken op verschillende locaties veiliggesteld. Voordat die vlekken zijn uitgeknipt, zijn er foto's gemaakt van hun positie op de blouse. Na bemonstering van die vlekken is daaruit DNA geïsoleerd en is een DNA-profiel gemaakt. In eerste instantie zijn de verkregen DNA-profielen vergeleken met het DNA-profiel van het slachtoffer. Afgelopen donderdag 4 december 2003 kwam het vergelijkingsmonster van de verdachte binnen. Op vrijdag 5 december 2003 stond het DNA-profiel van verdachte mij ter beschikking. Uit een aantal vlekken kwam een individueel profiel naar voren. Het bleek te gaan om bloed van een vrouwelijk individu. Het profiel van die sporen paste bij het profiel van het slachtoffer. Uit een aantal andere vlekken is een mengprofiel verkregen. In die mengprofielen kon in eerste instantie het profiel van het slachtoffer worden onderscheiden. De andere componenten van het mengprofiel bleken te horen bij het profiel van de verdachte.

In ons rapport hebben wij de kans aangegeven dat een willekeurig gekozen mannelijk individu een DNA-profiel bezit dat dezelfde kenmerken bezit als het profiel dat op de blouse is geïdentificeerd. Voor een verfijning van deze kansberekening dient het sporenmateriaal onderworpen te worden aan een zogenaamd Y-chromosoomspecifiek DNA-onderzoek. Daarbij gaat het om uitbreiding van het aantal merkers. Daar komt bij dat het in casu gaat om een mengsel van celmateriaal. Kwantitatief gezien was het meeste materiaal van het slachtoffer afkomstig. Het is vaak moeilijk om in een dergelijk mengsel de mineure component zichtbaar te maken. Bij Y-chromosoomspecifiek DNA-onderzoek wordt specifiek het mannelijke DNA-materiaal getypeerd. Het DNA-materiaal van het slachtoffer zit dan, bij wijze van spreken, niet in de weg. Het laboratorium in Leiden kan dit nadere onderzoek uitvoeren. Dat is dan meer als verfijning bedoeld. Ik verwacht niet dat een ander DNA-profiel wordt verkregen dan dat van verdachte.

Ik kan me voorstellen dat een rechter een Y-chromosoomspecifiek DNA-onderzoek wil laten uitvoeren teneinde nog meer zekerheid te krijgen omtrent de herkomst van het aangetroffen celmateriaal. Met betrekking tot de aard van de vlekken met de nummers ARA852#1, ARA852#8 en ARA852#9 merk ik op dat is geprobeerd om de bloedvlekken heen te manoeuvreren. Het ging om vlekken die ofwel met het oog ofwel met de crimescope waren te zien en waarvan wij dachten dat het interessant was om daaruit DNA-materiaal te isoleren. Het is niet mogelijk iets te zeggen over de aard van het celmateriaal in die vlekken, bij voorbeeld of het om bloed, speeksel of huidcellen gaat. Ook het tijdstip van depositie van dat celmateriaal is niet aan te geven. DNA is een zeer stabiele stof. Ook materiaal dat al jaren op een blouse zit kan worden getypeerd voor DNA.

Het onderzoek aan overdrachtssporen en contactsporen bevindt zich nog in een pril stadium.

Dit onderzoek is sinds ongeveer twee jaar mogelijk. Meer in het bijzonder staat het onderzoek naar de aard van het celmateriaal nog in de kinderschoenen.

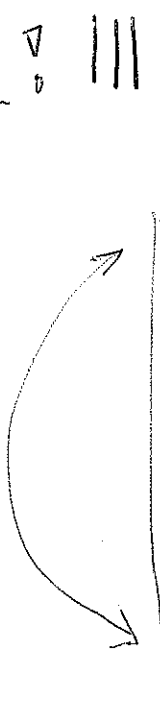
Tot nu toe is op de blouse geen materiaal aangetroffen dat herleidbaar was tot andere personen dan het slachtoffer of de verdachte.

Het ene individu laat gemakkelijker zijn DNA-materiaal achter dan het andere. Dit wordt "shedden" genoemd naar het Engelse werkwoord "to shed". Een persoon die met zijn onbedekte huid een voorwerp of een andere persoon vastpakt, laat zijn cellen op dat voorwerp of die persoon achter. Er zijn mensen die relatief veel en mensen die relatief weinig cellen achterlaten. Wij noemen dat "goede" en "slechte" shedders. Het is niet bekend of zulks genetisch is bepaald. Er is nog te weinig diepgaand wetenschappelijk onderzoek gedaan om de vraag definitief te kunnen beantwoorden of het mogelijk is cellen achter te laten door middel van handelingen in het dagelijks verkeer. Uit de literatuur is wel een aantal case-studies bekend. Ik kan me voorstellen dat bij het schudden van een hand, waarbij enige kracht wordt uitgeoefend, cellen worden achtergelaten. Naar de vraag of dit celmateriaal vervolgens weer verplaatsbaar is, is nog te weinig onderzoek verricht. Ik acht niet waarschijnlijk dat cellen worden achtergelaten bij het langs een persoon lopen of bij het leggen van een hand op iemands schouder. In mijn praktijk ben ik dit laatste in ieder geval nog niet tegengekomen.

De verdachte vraagt mij of het mogelijk is dat, wanneer hij mij een hand geeft en vervolgens met zijn tas in de hand wegloopt, mijn DNA op zijn tas zit.

Ik kan dat niet uitsluiten. Een dergelijke overdracht wordt in de wetenschap "secondary transfer" genoemd.

212
csh 22
beveaan

De oudste raadsheer vraagt mij of, indien verdachte 's ochtends bij het slachtoffer op bezoek komt en ter begroeting een hand geeft, waarna het slachtoffer tijdens het daaropvolgende gesprek of in de loop van de dag met haar hand over haar gezicht of over haar blouse strijkt, dit een verklaring kan zijn voor het feit dat DNA-materiaal van de verdachte op de blouse van het slachtoffer wordt aangetroffen. ~~Ik kan daar niet met zekerheid iets over zeggen. Ik sluit de theoretische mogelijkheid niet uit. Over de mate van waarschijnlijkheid van zulk een scenario kan ik geen uitspraak doen.~~ In zijn algemeenheid is wassen met moderne wasmiddelen zeer effectief om DNA-materiaal te vernietigen. Wel heb ik meegemaakt dat het na een stoombeurt van een kostuum toch nog mogelijk bleek een DNA-profiel uit een, zich op dat kostuum bevindende, grote bloedvlek te identificeren. Ik kan niet voor 100 procent uitsluiten dat ook na een wasbeurt nog DNA-materiaal op een kledingstuk achterblijft.

Het DNA-profiel van verdachte komt niet overeen met het DNA-profiel van het materiaal dat op het mes P1 is aangetroffen. Die bevinding is nog niet in een rapport neergelegd. Het op het mes P1 aangetroffen celmateriaal is vrijwel zeker van twee mannelijke individuen afkomstig. Omtrent het vorenstaande volgt nog een rapport.

Ik heb niets gevonden over onderzoek aan de nagels van het slachtoffer door het NFI.

De deskundige Eikelenboom verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Ik ben deskundig op het gebied van onderzoek naar bloedspoorpatronen en biologische sporen.

Ik heb het biologische sporenonderzoek op de blouse van het slachtoffer verricht. Meer in het bijzonder heb ik de selectie van de vlekken gedaan en deze veiliggesteld. Ik heb gezocht naar specifieke sporen die mogelijk afkomstig zouden kunnen zijn van een dader. Ik heb een aantal vlekken geselecteerd die er wat vreemd uitzagen. Voor wat betreft de bloedvlekken heb ik gekeken naar vlekken die ontstaan zouden kunnen zijn, doordat de dader zelf gewond is geraakt en bloed heeft achtergelaten. Overigens bleken de DNA-profielen van deze bloedsporen overeen te komen met het profiel van het slachtoffer.

Hierna heb ik met de crimescope gekeken. De vlekken ARA852#1, ARA852#2, ARA852#7 en ARA852#8 lichtten op. Die heb ik veiliggesteld. Vlek ARA852#6 heb ik veiliggesteld, omdat deze vlek zich bevond onder het overdrachtspatroon in bloed op de voorzijde van de blouse. Het idee was dat, als de dader zijn mes zou afvegen aan de blouse, hij mogelijk op die plaats zijn handen zou plaatsen. Vlek ARA852#9 betreft een licht rood vlekje. Dit vlekje bevond zich net onder vlek ARA852#1. Het betrof een rode verkleuring, niet zijnde bloed. Het leek make-upachtig materiaal. Dit materiaal bevond zich verspreid over de kraag en de revers van de blouse. Ik vond het onwaarschijnlijk dat het slachtoffer een blouse droeg die vol zat met make-up. Het idee daarom was dat de dader tijdens de gewelddadige confrontatie zijn vinger in de make-up van het slachtoffer heeft gehad en die vervolgens op de blouse heeft gezet. De onderlinge afstand tussen vlek ARA852#1 en vlek ARA852#9 bedraagt ongeveer twee à drie centimeter.

Het feit dat op de blouse van het slachtoffer mengprofielen zijn aangetroffen is verklaarbaar door de mate van het geweld dat op het slachtoffer is toegepast. Op de huid van het slachtoffer is veel kracht uitgeoefend. Daardoor zullen alle stukken stof die uitgeknipt worden in ieder geval DNA-materiaal van het slachtoffer bevatten.

Als daarnaast materiaal van een andere persoon wordt aangetroffen die in contact is geweest met de blouse, levert dat een mengprofiel op. De mate waarin kracht is uitgeoefend heeft invloed op de hoeveelheid celmateriaal die wordt overgebracht, maar speelt geen rol bij de vraag of een mengprofiel ontstaat.

In het kader van het bloedspoorpatroononderzoek moet nog een aantal experimenten worden uitgevoerd. Stof zoals ook van de onderhavige blouse heeft specifieke eigenschappen. Eerst moet bepaald worden wat de reactie is van de stof wanneer deze in contact komt met bloed. Ik denk dat bloed in hoge mate door dit type stof heen loopt, zodat er relatief gezien niet veel valt te zeggen over de aard van een profiel. Dit materiaalonderzoek vindt plaats in het Nederlands Forensisch Instituut. Op het eerste gezicht lijkt het overdrachtspatroon op de blouse op dat van een mes. Het kan in ieder geval van een mes afkomstig zijn.

Ik kan nog niets definitiefs zeggen over de vraag of mes P1 past op de afdruk op de blouse, ook niet gerelateerd aan de kromming van de afdruk in de blouse. Afhankelijk van het type stof kan een mes namelijk allerlei overdrachtspatronen op een kledingstuk veroorzaken. Over deze kwestie heb ik enkele vragen voorgelegd aan een Canadese expert. Diens antwoorden verwacht ik niet voor 1 januari a.s..

De oudste raadsheer vraagt mij of het denkbaar is dat, nadat verdachte het slachtoffer een hand heeft gegeven, het slachtoffer met haar hand over haar gezicht strijkt waarop make up zit en vervolgens met haar hand make up, met daarin DNA-materiaal van verdachte, overdraagt op haar blouse.

Over de kans dat zulk een scenario zich voordoet kan ik niets zeggen. Ik ben zelf in de praktijk nog nooit een geval van secondary transfer tegengekomen. Ik acht het niet erg aannemelijk, maar ik kan het niet uitsluiten.

Nadat de deskundigen Kloosterman en Eikelenboom hun verklaring hebben afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadslieden en de verdachte de gelegenheid de deskundigen vragen te doen en tegen die deskundigen en hun verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Hierop voert de advocaat-generaal het woord als volgt -zakelijk weergegeven-:

Ik vorder dat het hof verdachtes gevangenneming beveelt. Tevens verzoek ik de voorzitter bij wijze van ordemaatregel te bevelen dat verdachte de zittingzaal niet verlaat.

Uit het onderzoek ter terechtzitting van heden zijn nieuwe ernstige bezwaren tegen verdachte naar voren gekomen. Meer in het bijzonder is uit het verhoor van de deskundige Steens gebleken dat het onmogelijk is een mobiele verbinding op te bouwen tussen de A28 bij 't Harde en een cell in Deventer. Voorts blijkt uit het rapport van het NFI d.d. 5 december 2003 dat er celmateriaal van de verdachte op de blouse van het slachtoffer is aangetroffen.

Daar komt bij dat ik kan aantonen dat verdachte op 23 september 1999 niet in de ochtend bij het slachtoffer is geweest, zodat hij toen niet zijn DNA-materiaal kan hebben achtergelaten.

De raadsman van de verdachte voert het volgende aan -zakelijk weergegeven-:

Ik acht de vordering van de advocaat-generaal voorbarig. Uit het verhandelde ter terechtzitting van heden kan niet de conclusie worden getrokken dat mijn cliënt in de avond van 23 september 1999 in Deventer is geweest.

Door de deskundige Steens is zelfs de mogelijkheid geopperd dat er binnen KPN bepaalde gegevens zijn verwisseld. Voorts blijven de deskundigen Heinen en Sterrenburg bij hun conclusie dat het mogelijk is geweest een mobiele verbinding te onderhouden tussen de A28 bij 't Harde en cell 14501 in Deventer.

Daarnaast komt uit het tactische journaal veel informatie naar voren die mijn cliënt ontlast. Een vijftal getuigen blijkt te hebben verklaard dat zij het slachtoffer op 24 september 1999 nog in Deventer hebben gezien. Ook komen uit het tactische journaal gegevens naar voren met betrekking tot het breedtetransport op de A28 's avonds op 23 september 1999. Deze gegevens bevestigen het verhaal van mijn cliënt.

Nu er bovendien nog onderzoek lopende is, meen ik dat het van vooringenomenheid zou getuigen om mijn cliënt nu gevangen te nemen. De onderhavige zaak staat of valt met de aanname dat het mes P1 het moordwapen is geweest. Uit de heden ter zitting afgelegde verklaringen van de deskundigen Visser en Kloosterman is meer waarschijnlijk geworden dat het mes P1 niet het moordwapen was. Daar komt nog bij dat de bloedafdruk op de blouse van het slachtoffer niet overeenkomt met de vorm van het lemmet van het mes P1.

De politie heeft aangenomen dat de moord heeft plaatsgevonden op 23 september 1999 omstreeks 20.36 uur. De vraag is of deze aanname juist is. Er is destijds geen deugdelijk forensisch-technisch onderzoek gedaan naar het tijdstip van overlijden. Dat mag niet ten nadele van mijn cliënt strekken.

Ten slotte is het volstrekt voorbarig om de DNA-contactsporen zoals die blijken uit het rapport van het NFI d.d. 5 december 2003 als dadersporen aan te merken.

Op grond van al het vorenstaande pleit ik voor afwijzing van de vordering tot gevangenneming.

De verdachte verklaart -zakelijk weergegeven-:

Ik ben in de ochtend van 23 september 1999 wel in Deventer geweest. Ik moest een document ophalen bij mevrouw Wittenberg. Omstreeks 10.30 uur had ik een afspraak voor een rapportbespreking met een arts in Schalkhaar. De avond daarvoor heb ik met mevrouw Wittenberg gebeld om te vragen of het uitkwam dat ik die ochtend omstreeks 10.00 uur dat document kwam ophalen. Mijn bedoeling was om na het bezoek aan mevrouw Wittenberg naar mijn afspraak in Schalkhaar te gaan. Mevrouw Wittenberg moest echter die ochtend naar de arts. Daarom ben ik een half uur eerder naar haar toe gegaan. Na mijn bezoek aan mevrouw Wittenberg heb ik gebeld met kantoor om te informeren naar gegevens die betrekking hadden op haar belastingaangifte. Dit moet nog vóór 10.00 uur zijn geweest. Als ik niet bij mevrouw Wittenberg ben geweest, waarom zou ik dan één uur voor mijn afspraak in Schalkhaar in Deventer zijn geweest? Ik heb mijn auto een eind voor de woning van mevrouw Wittenberg geparkeerd, omdat de weg was afgesloten. Ik heb eerst staande met haar gesproken. Daarna zijn we gaan zitten. Het document dat ik moest ophalen bestond uit grof getypte letters. Vervolgens heeft mevrouw Wittenberg nog een vraag gesteld over een schenking aan een kerk. Nadat ik haar huis had verlaten, heb ik, zoals reeds gezegd, met kantoor gebeld om te vragen hoeveel één procent was van haar belastbaar inkomen. 's Avonds heb ik dat bedrag, fl. 1.750,-, telefonisch aan mevrouw Wittenberg medegedeeld. Ik heb in het dossier gelezen dat zij dat bedrag ergens heeft opgeschreven. Ik ben die ochtend wel in Deventer geweest.

De advocaat-generaal deelt nog mede -zakelijk weergegeven-:

Ik heb niet willen zeggen dat verdachte die bewuste ochtend niet in Deventer is geweest, maar dat hij niet in het huis van mevrouw Wittenberg is geweest.

Het mes P1 zal door mij niet als bewijsmiddel worden gebruikt. Ik ben er steeds van uitgegaan dat dit mes niet het moordwapen is geweest.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de deskundigen Kloosterman en Eikelenboom de zittingzaal te verlaten.

Na beraad in raadkamer deelt de voorzitter als beslissing van het hof het volgende mede.

Ondanks het feit dat op zichzelf genomen uit het onderzoek ter terechtzitting van heden niet te verwaarlozen aanwijzingen tegen verdachte naar voren zijn gekomen, acht het hof het thans niet opportuun de gevangenneming van verdachte te bevelen.

De vordering van de advocaat-generaal wordt mitsdien afgewezen.

Hierop doet de voorzitter de getuige-deskundige De Haas voor het gerechtshof verschijnen. Deze doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd, beroep, woon- en verblijfplaats, zoals hieronder is vermeld, hij verklaart geen bloed-of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de eed af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen. Tevens legt hij de eed af zijn taak als deskundige naar zijn geweten te zullen vervullen.

De getuige-deskundige **Johannes Hendricus de Haas**, 50 jaar oud, buitengewoon opsporingsambtenaar van politie, woonplaats kiezende te Nunspeet, verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Ik ben deskundig op het gebied van het africhten en geleiden van speurhonden.

Ik heb destijds via collega Martijn van de regiopolitie IJsselland het verzoek gekregen om een geursorteerproef te doen met het mes P1. Ik wist niets van de omstandigheden waaronder het mes was veiliggesteld. Ik ben die omstandigheden ook niet nagegaan. De geursorteerproef heeft plaatsgevonden op 30 november 1999. Die datum heb ik gelezen in het proces-verbaal. Wellicht heeft op 29 november 1999 de voorbereiding voor de proef plaatsgehad. Ik ben bekend met het Keuringsreglement politiespeurhond/menselijke geur.

Ik heb voor het uitvoeren van de geursorteerproef geen kennis genomen van het proces-verbaal waarin het veiligstellen van het mes wordt gerelateerd. Wel heeft collega Martijn mij verteld dat er sporen van het mes op de blouse van het slachtoffer zaten. Op basis daarvan heb ik de geursorteerproef uitgevoerd. De locatie waar het mes was gevonden was mij niet bekend.

De raadsman vraagt mij of ik, als ik had geweten dat het mes op een afstand van 1,5 kilometer van de woning van het slachtoffer was gevonden, ook de geursorteerproef had gedaan. Als ik nu dezelfde informatie zou krijgen als die mij toen werd verstrekt, zou ik de proef weer doen. Het is immers niet ondenkbaar dat voorwerpen worden aangetroffen op een plaats die op enige afstand ligt van de plaats van het delict. Overigens beperkt mijn taak zich tot de uitvoering van de proef. Het is de taak van de helper controle uit te oefenen op de vraag of het voorwerp een voldoende directe relatie heeft met het misdrijf.

De raadsman houdt mij voor dat het proces-verbaal met betrekking tot het veiligstellen van het mes pas op 13 januari 2000 is opgemaakt. Ik heb niet eerder meegemaakt dat er een zo lange tijd is verstreken tussen een geursorteerproef en het opmaken van een proces-verbaal veiligstellen.

De onderhavige proef met het mes voldeed naar mijn mening aan de zogenaamde FT-normen. Ik voer de sorteerproef uit. Mijn taak is niet om te beoordelen of het uitgangspunt, het object zich leent voor een sorteerproef, hoewel ik op grond van de FT-normen wel kan zeggen dat ik de proef niet wil doen. Ik vond in dit geval dat er voldoende informatie was om de sorteerproef te doen, nl. dat het mes en de blouse van het slachtoffer met elkaar spoorden.

Mij was niets bekend van de omstandigheden waaronder het mes was blootgesteld aan de omgeving. Ik heb geen foto's gezien van de plaats waar het mes is aangetroffen.

Mij is bekend dat op een gegeven moment dr. Schoon is benaderd. Ik weet verder niet hoe dat is gegaan en door wie zij is benaderd. Het was in ieder geval nadat de geursorteerproef was uitgevoerd. Met mij is niet gesproken over de reden van het benaderen van dr. Schoon. Vanaf maart 1998 werk ik met speurhond Spike. Mij is niet bekend, zoals de raadsman mij voorhoudt, dat mijn hond in een andere zaak uit januari 2001 een verkeerde persoon zou hebben aangewezen. Voor zover ik weet heeft mijn hond nog nooit fouten gemaakt. Overigens is uit onderzoek bekend dat speurhonden fouten maken. De raadsman houdt mij het proces-verbaal voor dat als productie 8 is gevoegd bij het aanvullende revisieverzoek. Ik ken die zaak inhoudelijk niet. Mij is niet bekend dat mijn hond in die zaak een fout zou hebben gemaakt. Ik heb dat ook later nooit vernomen.

Ik weet niet waarom is besloten een geursorteerproef te doen met de veiliggestelde paraplu. Ik heb de geursorteerproef met de paraplu niet uitgevoerd. Overigens zou ook ik de proef met de paraplu hebben gedaan, nu de paraplu naast het mes was aangetroffen en de proef met het mes een positieve uitkomst had opgeleverd.

Het komt regelmatig voor dat honden geen geurovereenkomst vaststellen.

Ik weet niet hoeveel geurbuisjes de betrokkene in casu heeft moeten vasthouden.

Van de onderhavige geursorteerproef zijn geen video-opnames gemaakt. Het is niet gebruikelijk dergelijke opnames te maken.

De verdachte houdt mij voor dat op pagina 107 en pagina 110 van het dossier de code 6.11.99.11.20 staat vermeld en merkt op dat hij op die datum nog niet was aangehouden.

Die code betreft de datum en de tijd waarop de sorteerproef is uitgevoerd. Overigens heb ik die proef niet uitgevoerd, dat was mijn collega Smid. Mogelijk is er een vergissing gemaakt in deze codering.

Nadat de getuige-deskundige De Haas zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadslieden en de verdachte de gelegenheid de getuige-deskundige vragen te doen en tegen die getuige-deskundige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de getuige-deskundige De Haas de zittingzaal te verlaten.

Hierop doet de voorzitter de getuige Laarman voor het gerechtshof verschijnen. Deze doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd, beroep, woon- en verblijfplaats, zoals hieronder is vermeld, hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de eed af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen.

De getuige **Hendrikus Egbert Laarman**, 47 jaar oud, brigadier van politie, woonplaats kiezende te Zwolle, verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

De in de onderhavige zaak in beslag genomen voorwerpen zijn op een gegeven moment bij mij terecht gekomen, behoudens de kleding van het slachtoffer, waarbij ook de blouse S12 hoort. De kleding van het slachtoffer is bij de technische recherche gebleven. De technische recherche is medio 2001 verhuisd. Onlangs werd mij bekend dat de blouse boven water moest komen. Ik heb daarom contact opgenomen met de technische recherche waar mij werd verteld dat men was verhuisd en dat de in beslag genomen voorwerpen waren ondergebracht bij het district Deventer. Ik heb vervolgens contact opgenomen met het district Deventer waarna de beheerder van de in beslag genomen voorwerpen de blouse heeft gevonden.

De blouse was verpakt in een papieren zak. Deze papieren zak was niet verzegeld. Deze zak zat in een doosje dat met plakband was dichtgeplakt. Van dat plakband waren geen delen losgetrokken. Ik heb de plakband losgetrokken om te kijken of de blouse in deze doos zat. Dit bleek het geval te zijn. Daarna heb ik het doosje weer dichtgedaan en de plakband er weer omheen gedaan. Ik heb geen nieuwe plakband gebruikt. In dat doosje zat verder niets. Dat doosje zelf zat weer in een grotere doos waarin zich nog andere voorwerpen bevonden die in de onderhavige zaak in beslag waren genomen. Dit betrof onder meer een flacon met water uit de wasbak en materiaal dat was veiliggesteld van de vloerbedekking uit de woning van het slachtoffer. Dit zat ook in een doosje. In dat doosje lag nog een enveloppe met daarin een mes.

Ik weet niet of de blouse tussen 8 december 1999 en medio 2001 uit de zak of de doos is geweest. Daar heb ik geen zicht op gehad. Ik zou dat moeten navragen bij de technische recherche.

De blouse van het slachtoffer is op 25 september 1999 in beslag genomen. Verdacht pantalon is na zijn aanhouding in beslag genomen.

Ik heb op 10 januari 2000 mevrouw Schoon benaderd. De reden daarvan was dat verdachte een aantal opmerkingen had gemaakt over de uitvoering van de gehouden geursorteerproef. Die opmerkingen heb ik vervolgens aan de deskundige mevrouw Schoon voorgelegd. Ik heb met mevrouw Schoon niet gesproken over de relatie tussen het mes P1 en de plaats van het delict. Ik heb haar alleen de relevante stukken, zoals het proces-verbaal van veiligstellen van het mes, overhandigd. Ik heb haar verder geen bijzonderheden, zoals de omstandigheden waaronder het mes is aangetroffen, gemeld. Volgens mij had ik toen nog niet de beschikking over foto's van de plaats waar het mes en de paraplu waren aangetroffen. Anders had ik die ook wel aan haar gegeven. Ik heb aan mevrouw Schoon gevraagd wat voor haar van belang was om te weten. Zij zei dat zij de feiten wilde kennen zoals die bekend waren. Die feiten lagen vast in de stukken. Zoals gezegd heb ik haar die stukken overhandigd. Dat was alles wat ik had, ook al heeft dr. Schoon later bij de Hoge Raad verklaard dat zij onvolledig was ingelicht over de omstandigheden waaronder het mes werd aangetroffen. Ik wist zelf ook niet meer dan hetgeen was neergelegd in het proces-verbaal veiligstellen.

Ik ben zelf niet op de plaats geweest waar het mes is aangetroffen. Ik wist alleen wat in het proces-verbaal stond vermeld. Ik was niet op de hoogte van bouwwerkzaamheden ter plekke. Dat heb ik pas later vernomen. Ik heb later niet meer aan de betreffende collega's gevraagd waarom zulks toentertijd niet in het proces-verbaal is vermeld.

Ik weet niet of in het opsporingsonderzoek onderzoek is gedaan naar het fenomeen radiopropagatie. Op een gegeven moment is aan de heer Rijnders een aantal vragen gesteld. Daarop is hij op het bureau uitleg komen geven. Deze uitleg had onder meer betrekking op het fenomeen propagatie. Wij zijn vervolgens van zijn uitleg uitgegaan.

Ik heb in mijn contacten met KPN niet de mogelijkheid besproken om de timing advance gegevens van het bewuste gesprek op te vragen. Die mogelijkheid is mij pas onlangs bekend geworden. De raadsman houdt mij mutatie 562 uit het tactisch journaal voor, waarin wordt gesproken over bevroagbare informatie met betrekking tot de locatie van een mobiele telefoon. De initialen wvv staan voor collega Van Veen. Aan KPN is gevraagd of deze informatie werd bewaard. Mijn collega Van Veen heeft in dat verband met de heer Rijnders van KPN gesproken. Ons is toen te verstaan gegeven dat deze informatie niet werd vastgelegd. Ik weet niet of toen specifiek is gesproken over timing advance gegevens.

Nadat de getuige Laarman zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadsliden en de verdachte de gelegenheid de getuige vragen te doen en tegen die getuige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de getuige Laarman de zittingzaal te verlaten.

Hierop doet de voorzitter de getuige Visscher voor het gerechtshof verschijnen. Deze doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd, beroep, woon- en verblijfplaats, zoals hieronder is vermeld, hij verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt vervolgens op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de eed af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen.

De getuige **Jacob Visscher**, 58 jaar oud, hoofdinspecteur van politie, woonplaats kiezende te Zwolle, verklaart -zakelijk weergegeven- als volgt:

Ik was in de onderhavige zaak de algemeen teamleider van het recherchebijstandsteam IJsselland. Dat betekent dat ik me meer beleidsmatig met de zaak heb beziggehouden. Collega Van Veen was als dagelijkse teamleider directer bij het onderzoek betrokken. Hij heeft echter nu griep en daarom ben ik in zijn plaats gekomen. Ik ben grotendeels op de hoogte van de inhoud van het tactisch journaal.

De raadsman houdt mij mutatie 562 uit het tactisch journaal voor, waarin wordt gesproken over bevroagbare informatie met betrekking tot de locatie van een mobiele telefoon.

Ik weet dat deze kwestie in oktober 1999 speelde.

De initialen wvv staan voor collega Van Veen.

Van Veen heeft niet inhoudelijk met mij gesproken over zijn overleg met KPN. Ik weet niet wat uit dat overleg is gekomen.

Ik weet niet of het verdachte is geweest die op 27 september 1999 is gekomen met informatie over het door hem met mevrouw Wittenberg gevoerde telefoongesprek op 23 september 1999 omstreeks 20.36 uur of dat het initiatief daartoe bij de verhorende ambtenaren heeft gelegen.

Ik weet dat op een gegeven moment het fenomeen radiopropagatie ter sprake is gekomen. Ik weet niet precies wanneer dit is gebeurd. Over dat fenomeen zijn vragen gesteld. Er was verschil van mening tussen diverse deskundigen. Het team is op dit punt afgegaan op de deskundigheid van de heer Rijnders van KPN.

Het alibi van verdachte - met name: het tijdstip waarop hij op 23 september 1999 is thuisgekomen - is gecontroleerd door het horen van getuigen, in het bijzonder zijn echtgenote.

Ik weet niet of destijds specifiek is getest met het telefoontoestel dat verdachte toen in gebruik had.

Ik weet dat ter sprake is geweest dat er op 23 september 1999 een storing is opgetreden in cell 14801. Ik weet niet of dit verder is onderzocht.

Het buurtonderzoek heeft zich toegespitst op de omgeving van de woning van het slachtoffer. Er is destijds geen discussie geweest over de vraag of een buurtonderzoek moest worden gehouden in de omgeving van de plaats waar het mes is aangetroffen. Dat dit buurtonderzoek niet heeft plaatsgevonden had niet te maken met twijfel binnen het team over de relatie tussen het mes en de plaats van het delict. Ik was ervan op de hoogte dat het mes op een afstand van 1,5 kilometer van de plaats van het delict was gevonden.

De opdracht tot het houden van de geursorteerproef met het mes is gegeven na samenspraak tussen mij, de heer Van Veen en de officier van justitie.

Aan dit besluit lag ten grondslag dat de technische recherche had geconcludeerd dat de vorm van het mes overeenkwam met het veegspoor op de blouse van het slachtoffer en dat de patholoog-anatoom had gerapporteerd dat de verwondingen konden zijn toegebracht met een éénsnijdend torpedovormig mes. Ook de vinder van het mes had een verband gelegd tussen het mes en de moord op mevrouw Wittenberg. Er is destijds niet overwogen om nader forensisch onderzoek te laten uitvoeren met betrekking tot de gestelde overeenkomst.

De raadsman toont mij de foto's op pagina 91 en 92 van het dossier. Op deze foto's is niets te zien van bouwactiviteiten. Ik weet niet wanneer de foto's zijn gemaakt van de plaats waar het mes is gevonden. Wellicht weet de technische recherche dat. Ik hoor de oudste raadsheer zeggen dat het betreffende proces-verbaal is opgemaakt op 23 december 1999. Op de foto's is te zien dat de betonnen vloer waar het mes is gevonden schoon was.

Ook de mogelijkheid van het uitvoeren van een geursorteerproef met de paraplu is in discussie geweest. Tussen de paraplu en het delict was geen relatie te leggen. Aan de huishoudster van mevrouw Wittenberg is gevraagd of de paraplu aan mevrouw Wittenberg toebehoorde. Zij bevestigde dit niet. De sorteerproef met de paraplu is in feite uitgevoerd om het zekere voor het onzekere te nemen.

Ik weet niet waarom collega Van Veen in het proces-verbaal van 22 november 1999 niets heeft vermeld over het mes en de paraplu. Als het mes in onderzoek was, had dat normaliter in het proces-verbaal moeten staan.

Ik ben niet op de hoogte van de inhoud van het aanvullende proces-verbaal van Van Veen d.d. 15 oktober 2003. Ik weet niet hoeveel geurbuisjes zijn afgenomen.

Ik weet niet waarom de in beslag genomen voorwerpen niet doorlopend zijn genummerd.

Het uitgangspunt van het onderzoeksteam is geweest dat mevrouw ~~Wittenberg is~~ overleden op 23 september 1999 tussen 20.00 uur en ~~21.00 uur~~. Dit is afgeleid uit verklaringen van getuigen die op de hoogte waren van het levenspatroon van mevrouw Wittenberg, zoals het feit dat haar schort niet op zijn vaste plaats in de keuken hing, maar op een stoel in de serre. Ook aan de patholoog-anatoom is gevraagd of hij iets kon zeggen over het tijdstip van overlijden. Hij kon daar geen duidelijkheid over geven.

Mij is bekend dat een aantal getuigen heeft verklaard dat zij mevrouw Wittenberg nog op 24 september 1999 in Deventer hebben gezien. Hiervoor is nooit bevestiging gevonden. Daarbij is betrokken dat is vastgesteld dat er op 25 september nog een aantal kranten in de brievenbus lag.

Zo zijn we tot de conclusie gekomen dat deze getuigen zich moeten hebben vergist. Ik weet niet of naar aanleiding van deze getuigenverklaringen is overwogen om nader onderzoek te doen naar het tijdstip van overlijden van mevrouw Wittenberg. Ook weet ik niet waarom deze verklaringen niet aan het strafdossier zijn toegevoegd. Het dossier is samengesteld in overleg met de officier van justitie. Ik weet niet waarom de verklaring van mevrouw Haouli, een medewerkster van de SNS-bank, niet aan het dossier is toegevoegd. Ik ben het eens met de raadsman dat dit eigenlijk wel had moeten gebeuren.

Ik weet dat collega Van Veen van Utrecht naar Deventer is gereden om vast te stellen hoeveel tijd daarmee is gemoeid. Ik ben er niet van op de hoogte dat Van Veen die rit nog een keer heeft gemaakt.

Ik was niet bij het verhoor van de echtgenote van verdachte. Mij is niet bekend of er onderzoek is verricht met betrekking tot de afgeknipte nagels van het slachtoffer.

De foto's in de woning van mevrouw Wittenberg zijn gemaakt op de zaterdag, zondag of maandag nadat zij die zaterdag levenloos was aangetroffen. Het is niet zo dat de politie een onopgemaakt bed heeft aangetroffen en dat zelf heeft opgemaakt. Toen zij werd gevonden, waren de gordijnen alle gesloten en brandde het licht. De conclusie van de technische recherche was dat het om een normale plaats delict ging waarbij niet bleek van opruimaktiviteiten om sporen weg te werken. Er was niet schoongemaakt en er waren geen voorwerpen afgeveegd. Er zijn normale sporen aangetroffen, maar die waren niet bruikbaar voor verder onderzoek. Ook de fles wijn die op tafel stond was niet afgeveegd. De technische recherche heeft mij bevestigd dat de fles wijn bevatte.

De technische recherche heeft op deze fles geen bruikbare sporen aangetroffen, anders had zij dat wel vermeld.

De heer Balk is op een gegeven moment als verdachte aangemerkt. Uit het onderzoek bleek dat er geld van het slachtoffer was overgemaakt op een rekening van de heer Balk. Wij vroegen ons af of hij handelingen had verricht die te maken hadden met het delict. Op een later tijdstip is hij als verdachte afgevallen, zoals ook met andere personen is gebeurd.

In het proces-verbaal is gerelateerd dat er op de avond van 23 september 1999 een file op de A28 heeft gestaan. Ik weet niet of dat een file was die ontstaan is vanwege wegwerkzaamheden of vanwege een breedtetransport.

Het mes P1 is veiliggesteld en gewaarmerkt. Een verwisseling van messen heeft niet plaatsgevonden. Mij is door de officier van justitie nooit de vraag gesteld waarom op het proces-verbaal uit 1999 met betrekking tot het veiligstellen van het mes P1 een BPS nummer uit 1998 is vermeld. Ik kan niet zeggen waarom in het proces-verbaal niet wordt gerelateerd over het vinden van een mes op 22 november 1999.

De verdachte vraagt mij hoe het is te rijmen dat in een rapport van 12 november 1999 wordt geschreven dat de gevonden paraplu geen sporen bevatte, terwijl deze pas een aantal weken later naar het Nederlands Forensisch Instituut is verstuurd voor een sporenonderzoek.

Ik neem aan dat de technische recherche in eerste instantie een conclusie heeft getrokken, maar dat later toch besloten is de paraplu naar het Nederlands Forensisch Instituut te sturen. De verdachte houdt mij voor dat zijn echtgenote tegenover de politie een verklaring heeft afgelegd over de avond van 23 september 1999 aan de hand van een copie van haar agenda, terwijl de politie blijkens pagina 017 van het dossier wist dat die verklaring onjuist was.

Het is niet zo dat een getuige bewust wordt gebracht tot het afleggen van een onjuiste verklaring. Ik heb verdachtes echtgenote niet verhoord.

Overigens vind ik het wel normaal dat, indien een getuigenverklaring onjuistheden blijkt te bevatten, de getuige daarover aanvullende vragen worden gesteld.

Ik weet niet hoeveel geurbuisjes er worden afgenomen bij een enkelvoudige geurproef. Dat is de verantwoordelijkheid van de helper. Ik voer zelf nooit een geurproef uit.

Nadat de getuige Visscher zijn verklaring heeft afgelegd, heeft de voorzitter aan de raadsheren en de advocaat-generaal de gelegenheid gegeven tot het doen van vragen, aan de advocaat-generaal de gelegenheid tot het maken van opmerkingen en aan de raadslieden en de verdachte de gelegenheid de getuige vragen te doen en tegen die getuige en zijn verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

De verdachte merkt nog op -zakelijk weergegeven-:

Ik ben het niet eens met de conclusies die de politie heeft getrokken met betrekking tot het tijdstip van overlijden van mevrouw Wittenberg naar aanleiding van het aantreffen in de brievenbus van de krant van 24 september 1999. Ik ben vanmorgen vroeg van huis gegaan. Mijn krant ligt nu nog op de deurmat en toch zit ik hier.

Met instemming van alle procesdeelnemers vergunt het hof de getuige Visscher de zittingzaal te verlaten.

De raadsman deelt desgevraagd mede -zakelijk weergegeven-:

Uit het tactische journaal blijkt dat de volgende personen mevrouw Wittenberg op 24 september 1999 hebben gezien: Thissen, Steendam, Nolten en Ruitenbeek.

De voorzitter stelt de voortgang van de zaak aan de orde.

De advocaat-generaal deelt mede -zakelijk weergegeven-:

Gelet op mijn standpunt met betrekking tot het mes P1 als bewijsmiddel kan nader onderzoek naar de uitvoering van de geurproef en de afdruk van het mes op de blouse van het slachtoffer achterwege blijven.

Ik kan me overigens voorstellen dat de verdediging verbalisant Martijn wil horen.

Voorts wil ik graag kennisnemen van de beantwoording door professor Brussaard en professor Jondral van de op mijn verzoek gestelde vragen aangaande mobiel telefoonverkeer.

Ik heb voorts nog een groot aantal vragen aan de verdachte te stellen.

Tegen het horen als getuige van de inspecteur Van Veen op een nadere zitting verzet ik me niet.

Nader onderzoek door TNO is niet meer aan de orde.

De raadsman deelt mede -zakelijk weergegeven-:

De verdediging wil de getuigen Martijn en Van Veen op een nadere zitting horen. In het licht van het aanvullend proces-verbaal van Van Veen d.d. 15 oktober 2003 wenst de verdediging Martijn in het bijzonder te bevragen over de kwestie van het aantal afgenomen geurbuisjes.

Met betrekking tot het horen van de getuigen Timmer en Luijken van TNO maakt de verdediging een voorbehoud afhankelijk van de uitslag van het bloedspoorpatroononderzoek door het NFI.

Aan dr. Visser zou de vraag kunnen worden gesteld of hij aan de hand van het oogvocht van het slachtoffer een benadering kan geven van het tijdstip van overlijden. Dr. Visser zou hierover schriftelijk kunnen rapporteren.

Voorts verzoekt de verdediging toevoeging aan het dossier van de in het tactische journaal genoemde verklaring van Thissen. De verdediging zou van de politie willen weten wanneer de foto's van het appartementencomplex aan de Gibsonstraat waar mes P1 is gevonden zijn gemaakt en hoe de blouse van het slachtoffer is bewaard nadat deze in december 1999 van het NFI is teruggekomen bij de politie. Voorts acht de verdediging het van belang dat de deskundigen Steens en Heinen - eventueel schriftelijk- kunnen reageren op de rapporten van professor Brussaard en professor Jondral.

Ik heb geen bezwaar tegen een verfijnd DNA-onderzoek door het laboratorium in Leiden naar de herkomst van het op de blouse van het slachtoffer aangetroffen celmateriaal en tegen een nader onderzoek naar andere vlekken op die blouse. In het bijzonder het laatste onderzoek lijkt mij zinvol.

De advocaat-generaal merkt nog het volgende op -zakelijk weergegeven-:

Aan de technische recherche zou de vraag kunnen worden voorgelegd of onderzoek is verricht naar de afgeknipte nagels van het slachtoffer. Ik heb geen behoefte aan een verfijnd DNA-onderzoek door het laboratorium in Leiden naar de herkomst van het op de blouse van het slachtoffer aangetroffen celmateriaal en aan een nader onderzoek naar andere vlekken op die blouse. Ik verzet me er evenwel niet tegen.

Evenmin heb ik behoefte aan een nadere reactie door Steens en Heinen op de bevindingen van professor Brussaard en professor Jondral.

De raadsman van de verdachte deelt mede geen behoefte te hebben aan een nadere toelichting.

De verdachte deelt mede zich te kunnen vinden in de woorden van zijn raadsman.

Na beraad in raadkamer deelt de voorzitter mede dat het hof als volgt heeft beslist:

1. Rapporten dr. ir. Brussaard en dr. Jondral

Het hof acht het van belang kennis te nemen van de door professor dr. ir. G. Brussaard en professor dr. F. Jondral op schrift te stellen antwoorden op aan hen op verzoek van de advocaat-generaal gestelde vragen met betrekking tot mobiel telefoonverkeer, zulks in verband met de vraag of het door verdachte op 23 september 1999 te 20.36 uur met zijn gsm gevoerde telefoongesprek met het slachtoffer, indien dat via opstelpunt 14501 te Deventer tot stand is gekomen, kan zijn gevoerd vanaf de A28 in de buurt van 't Harde. Het hof verzoekt de advocaat-generaal erop toe te zien dat deze deskundigen zo spoedig mogelijk rapporteren en voorts deze rapporten ter hand te stellen aan R. Steens en J.J.R. Heinen, opdat dezen daarop desgewenst schriftelijk kunnen reageren.

2. Onderzoek door Forensisch Laboratorium voor DNA-onderzoek in Leiden

Het hof acht het wenselijk dat door het Forensisch Laboratorium voor DNA-onderzoek in Leiden een zogenaamd Y-chromosoom specifiek DNA-onderzoek wordt verricht naar de herkomst van het op de blouse van het slachtoffer (ARA852) aangetroffen celmateriaal van de mannelijke celdonor.

Voorts acht het hof het gewenst dat door voormeld laboratorium - indien mogelijk - aan de hand van de aard en/of de samenstelling van de vlekken op de blouse waaruit mengsporen zijn verkregen en/of aan de hand van de mengsporen zelf wordt aangegeven wat de wijze is waarop deze mengsporen tot stand kunnen of moeten zijn gekomen. Het hof denkt bijvoorbeeld aan de vraag of sprake is van een veegspoor of drukspoor en/of het spoor met veel of weinig kracht is aangebracht.

3. Verder DNA-onderzoek aan de blouse van het slachtoffer door het Nederlands Forensisch Instituut (NFI)

Het hof verzoekt de deskundigen dr. Kloosterman en/of ing. Eikelenboom verder te onderzoeken of op de blouse van het slachtoffer -naast het reeds aangetroffen DNA-materiaal- nog ander DNA-materiaal aanwezig is en, indien dit het geval is, dit materiaal te onderzoeken op herkomst. Voorts acht het hof het gewenst dat door (een van) deze deskundigen - indien mogelijk - aan de hand van de aard en/of de samenstelling van de vlekken op de blouse waaruit mengsporen zijn verkregen en/of aan de hand van de mengsporen zelf wordt aangegeven wat de wijze is waarop deze mengsporen tot stand kunnen of moeten zijn gekomen. Het hof denkt bijvoorbeeld aan de vraag of sprake is van een veegspoor of drukspoor en/of het spoor met veel of weinig kracht is aangebracht.

4. Nadere rapportage dr. Kloosterman (mes P1) en ing. Eikelenboom (bloedspoor en beschadigingen blouse); NFI

Het hof is nog in afwachting van het rapport van de deskundige dr. Kloosterman inzake zijn bevindingen met betrekking tot het op het mes P1 aangetroffen DNA-materiaal en van het rapport van ing. Eikelenboom omtrent de bloedsporen op en de beschadigingen in de blouse van het slachtoffer en de mogelijkheid dat deze sporen en/of beschadigingen door het mes P1 veroorzaakt zijn.

5. Nader rapport arts-patholoog dr. Visser

Het hof verzoekt de arts-patholoog dr. Visser te onderzoeken of aan de hand van de samenstelling van het oogvocht van het slachtoffer meer duidelijkheid kan worden verkregen omtrent het tijdstip van overlijden van het slachtoffer en, indien dit het geval is, hieromtrent schriftelijk te rapporteren.

6. Aanvullend proces-verbaal Technische Recherche

Het hof acht het noodzakelijk dat door de verbalisanten Ruiters en Oldenhof een aanvullend proces-verbaal wordt opgemaakt aangaande de volgende vragen:

- op welke datum zijn de zich in het dossier bevindende foto's van het appartementencomplex aan de Gibsonstraat waar mes P1 is gevonden (doorgenummerde pagina's 91-93), gemaakt?
- zijn de afgeknipte nagels van het slachtoffer bewaard en is naar die nagels onderzoek verricht? Zo ja, wat zijn de resultaten van dit onderzoek? Zo nee, kan met betrekking tot die nagels nog DNA-onderzoek worden verricht? Bij een bevestigend antwoord op de laatste vraag dient dit onderzoek door het NFI alsnog te worden uitgevoerd.
- hoe is de blouse van het slachtoffer bewaard, nadat deze in december 1999 van het NFI is teruggekomen bij de politie?

7. Alsnog horen getuige Van Veen

Het hof acht het noodzakelijk de inspecteur van politie J.W. van Veen alsnog op een nadere zitting als getuige te horen.

8. Toevoeging stukken aan het dossier

Het hof acht het noodzakelijk dat aan het dossier wordt toegevoegd de blijkens het tactische journaal (mutatie nr. 007) op 25 september 1999 tegenover de politie afgelegde verklaring van M.S. Thissen. Tevens acht het hof het noodzakelijk dat, indien door de volgende personen tegenover de politie een verklaring is afgelegd, deze verklaringen ook aan het dossier worden toegevoegd: mevrouw Nolten (mutatie nr. 033), T.H. Ruitenbeek (mutatie nr. 279) en Steendam (mutatie nr.011).

Gelet op het aanvullend proces-verbaal van de politie IJsselland, opgemaakt door de inspecteur van politie J.W. van Veen voornoemd, met betrekking tot de in de onderhavige zaak gehouden sorteerproeven d.d. 15 oktober 2003 acht het hof het niet noodzakelijk de brigadier van politie P.G.J.M. Martijn op een nadere zitting als getuige te horen.

De voorzitter deelt mede dat zich met betrekking tot het breedtetransport op de A28 tussen Harderwijk en Nunspeet op 23 september 1999 reeds een tweetal verklaringen in het dossier bevinden, te weten van de getuigen Klok en Hiemstra, met daarbij gevoegd als bijlage een logboek (doorgenummerde pagina's 377-385 van het dossier getuigen).

De raadsman van de verdachte deelt hierop mede dat hij na afloop van de zitting zal nagaan of de verdediging -hetgeen het geval zou moeten zijn- over voormelde pagina's beschikt. Indien dit niet het geval is, zal hij hierover contact opnemen met de advocaat-generaal.

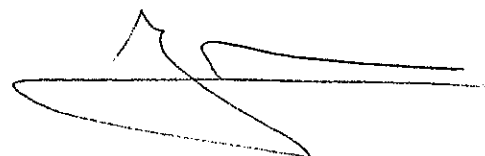
In verband met het vorenstaande schorst het hof het onderzoek ter terechtzitting tot de terechtzitting van maandag 26 januari 2004 te 9.30 uur, met bevel tot oproeping van de getuige J.W. van Veen, inspecteur van politie IJsselland tegen voormelde datum en dat tijdstip en met het verzoek aan de advocaat-generaal om voor de - tijdige - uitvoering van de hiervoor geformuleerde onderzoekshandelingen en op te maken proces(sen)-verbaal zorg te dragen.

De voorzitter zegt de verdachte en de raadslieden aan op voormelde datum en dat tijdstip wederom ter terechtzitting aanwezig te zijn, zonder daartoe nader te worden opgeroepen.

De voorzitter deelt mede dat dinsdag 27 januari 2004 is voorzien als mogelijke uitloopdatum.

De voorzitter deelt mede dat van de onderhavige terechtzitting eerst een verkort proces-verbaal zal worden opgemaakt aangaande de door het hof bevolen onderzoekshandelingen en de op te maken processen-verbaal.

Waarvan is opgemaakt dit proces-verbaal, dat door de voorzitter en de griffier is vastgesteld en ondertekend.

7

POLITIE

- IJsselland
- Technische Recherche

Proces-verbaal

- Pv-nummer • PL0400\99-108257
- Onderwerp • proces-verbaal bevindingen
- Plaats • Deventer
- Adres • Zwolseweg 157
- Pleegatum • 25 september 1999

Hierbij verklaren wij, Frederik Jan Ruiter, brigadier van politie en Johannes Bernardus Oldenhof, inspecteur van politie, beiden bij de technische recherche van de politie IJsselland het volgende.

Op 26 september 1999 omstreeks 18.15 uur hebben wij te Deventer een mes veiliggesteld en inbeslaggenomen.

Dit mes was genummerd P1.

Hiervan hebben wij op 27 september een proces-verbaal van veiligstellen opgemaakt, gegeven het feit dat het mes bij het Nederlands Forensisch Instituut te Rijswijk onderzocht diende te worden op de eventuele aanwezigheid van DNA-materiaal. Het mes P1 is hierbij voorzien van een DNA-zegel, nummer AVA758, waarbij de originele zegels onder meer werden aangebracht op:

- de koker waarin het mes werd verpakt,
- genoemd proces-verbaal van inbeslagname.

Bij het vervaardigen van dit proces-verbaal van inbeslagname werd de vaste standaard tekst voor wat betreft de wettelijke grond voor inbeslagname middels een tekstverwerkingsprogramma gekopieerd en verwerkt in bedoeld proces-verbaal. Daarbij is tevens per abuis de voettekst van het reeds bestaande proces-verbaal, te weten "BPS.nr: 98-003511" mee gekopieerd en overgenomen. Dat BPS-nummer heeft betrekking op een mishandeling, gepleegd te Ommen in 1998 waarbij een mes inbeslaggenomen werd.

Het proces met het BPS-nummer 98-003511 staat echter in geen enkele relatie met het proces met BPS-nummer 99-108257 waarin het mes P1 werd inbeslaggenomen, noch kan er op welke wijze dan ook verwisseling zijn geweest voor wat betreft de messen en of de sporen.

Sluiting

Waarvan door ons, op ambtseed werd opgemaakt dit proces-verbaal, gesloten en ondertekend te Zwolle, op 3 November 2003

F.J. Ruiter

J.B. Oldenhof

Gezien en doorgezonden:
Teamchef:
H. Heemstra

PL0400\99-108257